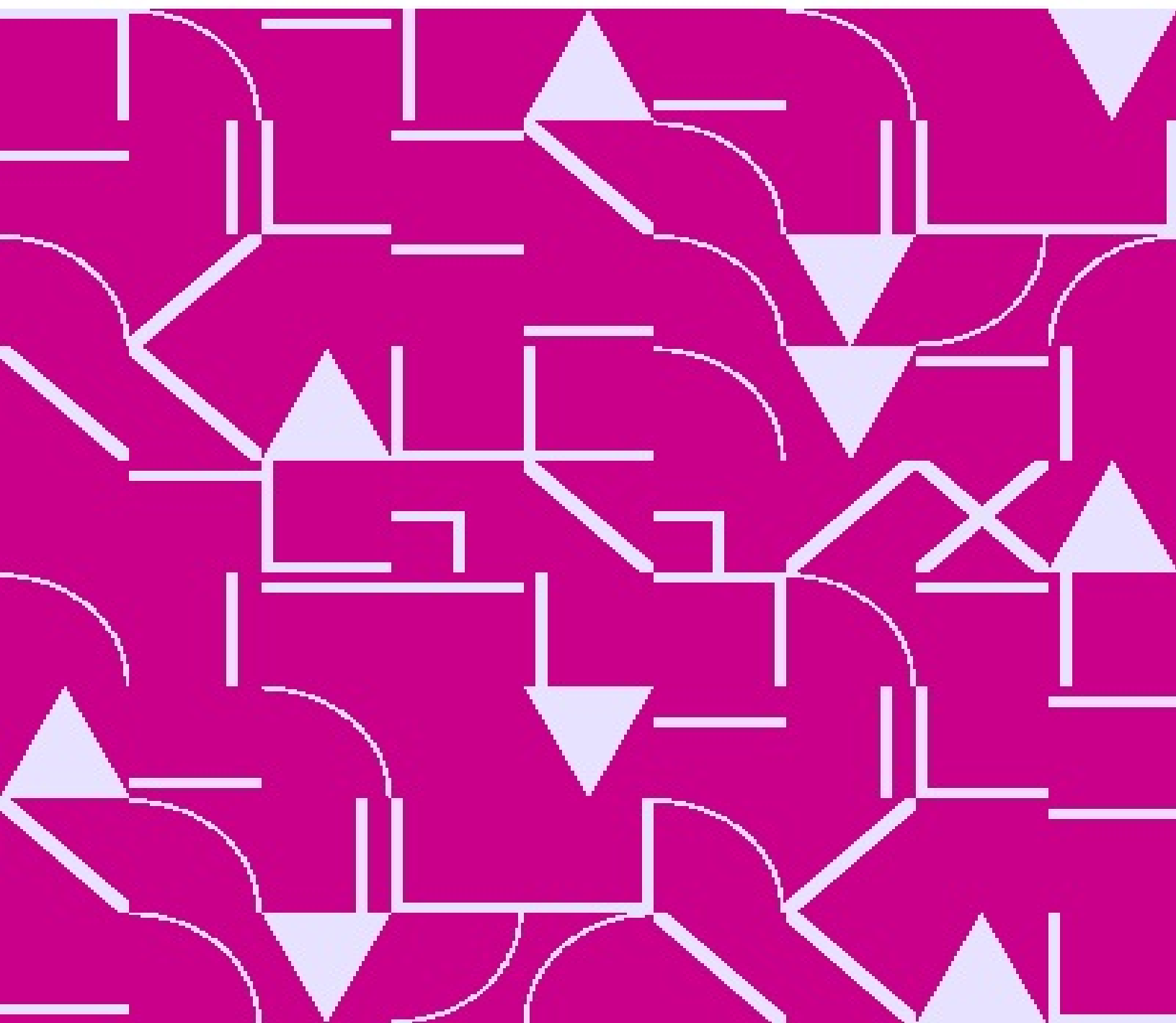

Pietari Schlemihl'in eriskummalliset elämänvaiheet

Adelbert von Chamisso

Rights for this book: [Public domain in the USA](#).

This edition is published by Project Gutenberg.

Originally [issued by Project Gutenberg](#) on 2011-07-24. To support the work of Project Gutenberg, visit their [Donation Page](#).

This free ebook has been produced by [GITenberg](#), a program of the [Free Ebook Foundation](#). If you have corrections or improvements to make to this ebook, or you want to use the source files for this ebook, visit [the book's github repository](#). You can support the work of the Free Ebook Foundation at their [Contributors Page](#).

The Project Gutenberg EBook of Pietari Schlemihl'in eriskummalliset elämänvaiheet, by Adalbert von Chamisso

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

Title: Pietari Schlemihl'in eriskummalliset elämänvaiheet

Author: Adalbert von Chamisso

Release Date: July 24, 2011 [EBook #36834]

Language: Finnish

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK PIETARI SCHLEMIHL'IN ***

Produced by Tapio Riikonen

PIETARI SCHLEMIHL'IN ERISKUMMALLISET ELÄMÄNVAIHEET

Kirjoittanut saksaksi

Adalbert von Chamisso

Nuorten kirjasto XII.

Kustantaja K. F. Kivekäs.

Oulun Uudessa Kirjapainossa, 1902.

I.

Onnellisen, vaan kumminkin varsin vaivaloisen merimatkan perästä saavuimme lopultakin satamaan. Veneestä maihin noustuani, kokoilin vähäset tavarani, heitin tavaramytyn selkääni ja aloin väen-vilinän läpi astuskella, kunnes saavuin muutamaa pieneen taloon, jonka seinällä oli kyltti. Huonetta kysyessäni ravintolan edeskäypä mittaili minua kiireestä kantapäähän ja opasteli minua huoneeseeni. Pyysin raitista vettä ja tietoa herra *Tuomas Johnin* osotteesta, aikomukseni kun oli käydä hänen puheella. Edeskäypä neuvoi: "Pohjoistullista kun menette, ensimmäinen talo oikealle käsin, iso, uusi talo, rakennettu punasesta ja valkosesta marmorista, epäluku on siinä pylväitä." Hyvä. — Oli varhainen aamuhetki, aloin aukasta matkalaukkuani heti, puin ylleni uuden, sievän, mustan takkini, koin muutenkin sievistä asuani, pistin suosituskortin taskuun ja lähdin paikalla käymään sen miehen luo, jolle minulla oli asiaa ja joka toivottavasti olisi minulle avullisena, eikähän minulla isoja vaatimuksia ollutkaan.

Kulettuani Pohjoiskatua ja saavuttuani sen päähän, näin heti valkoisen talon pylväineen paistavan viheriäin lehtipuitten välistä; — "tässä siis," ajattelin, puhdistin saappaani nenäliinallani, laitoin kaulahuivini siivoon kuntoon ja nykäsin ovikellon nauhasta. Kuulin kellon soivan ja paikalla aukesi ovikin. Eteisessä kysyttiin nimeäni ja asiaani, jonka jälkeen ovenvartija läksi ilmoittamaan tulostani ja minulle suotiin kunnia päästä herra Johnin puheelle, puutarhaan käymään, jossa hän oli muutamien vieraittensa kanssa. Kohta arvasin kuka läsnäolevain joukossa oli talon isäntä, herra John, hän näet kun oli sangen lihava ja tyytyväisen näköinen. Varsin ystävällisesti hän tervehti minua — niinkuin rikas osaa toisinaan köyhempää lähimmäistänsä alhaisesti puhutella, jopa kääntyi puoleeni, silti toisia vieraitaan syrjäyttämättä, ja vastaanotti sen kirjeen, minkä toin hänelle. — "Vai niin, vai niin, veljeltäni; enpä ole isoon aikaan kuullut hänestä. Onko hän kuinka terve nykyään? — Tuohon paikkaan", jatkoi hän puhettaan, muitten vieraittensa puoleen kääntyessään, odottamatta minulta vastausta, ja osotti sillä kädellään, jossa oli kirje, muuatta mäen kukkulaa, "tuonne aijon rakennuttaa sitä uutta taloa."

Ei hän kirjettä avannut eikä keskustelua lopettanut, rikkaudesta kun ruvettiin puhumaan. "Jolla ei ole vähintäinkin yksi miljoona rahaa," arveli hän, "se on, suokaahan minulle anteeksi rohkea sanani, roisto!" "Tosi se!" myönsin minä innokkaasti. Tuo mahtoi olla hänestä mieluista puhetta, sillä hän hymyili ja sanoi: "Jääkäähän tänne, ystävä rakas, ehkä saan joutilasta aikaa, niin selvitän ajatukseni siitä asiasta," hän näytti kirjettä, minkä heti pisti taskuunsa, ja kääntyi muun seuran puoleen. — Hän tarjosi käsivartensa muutamalle nuorelle rouvalle, toiset herrat hääräilivät muitten naisten ympärillä, itsekukin löysi Eevansa, jonka jälkeen mentiin sille mäelle, johon talon isäntä oli luvannut rakennuttaa uutta taloa.

Minä kuljin perässä jotten olisi kellekään vaivaksi, sillä ei kukaan huolinut minusta. Seura oli hyvällä tuulella, rupateltiin ja naurettiin, laskettiin leikkiä totisista asioista ja taas joutavista asioista puhuttiin niinkuin ne olisivat olleet totisia, ja varsinkin poissa olevat tuttavat ja ystävät sekä heidän tapansa ja olonsa olivat pilan ja leikin esineenä. Eivät ne tunteneet minua enkä minä heitä, niin että en paljo välittänytään mistä oli kysymys, ja oli minulla paitsi sitä muuta miettimistä.

Saavuimme tuolle mäelle; ruusupensaita kasvoi siinä ympäriinsä. Kaunis *Fanny*, joka näytti olevan kaikkein erinomaisessa suosiossa, omin käsin taittoi muutamasta pensaasta oksan, vaan haavottui häneltä hento, sievä, käsi siihen kun kävi muuan oka, ja verta alkoi juosta, Sitä kaikki pahoilemaan luonnollisesti. Laastaria kyseltiin. Muuan hiljainen, hoikka, laiha ja pitkä, vanhanpuoleinen mies, joka vieressäni käveli, pisti heti oikean kätensä poveensa ja otti harmajan takkinsa taskusta pienen lompakon, aukasi sen, kumartui syvään sille kauniille Fannylle ja tarjosi hänelle haluttua englantilaista laastaria. Fanny otti tarjotun vastaan, tarjoojaa silti kiittämättä, pani sen laastarin haavalleen, jonka jälkeen jatkettiin kävelyä mäen kukkulalle asti, josta olikin erinomaisen ihana näköala isoon puutarhaan monimutkaisine teineen ja polkuineen sekä aavalle meren selälle asti.

Oli siinä näköala todellakin jalo ja ihana. Valkea pilkku näkyi taivaanrannalla tummankarvaisen meren ja sinisen taivaan rajalla. "Tähystin tänne!" käski Tuomas John, ja ennenkuin palvelijat ehtivät liikahtamaankaan, oli se harmaja mies, nöyrästi kumartaen, pistänyt kätensä takintaskuun ja herra Johnille antanut komean, ison tähystimen. Herra John, joka heti alkoi tähystimellä katsoa merelle päin, kertoi vierailleen, että siellä näkyi muuan laiva, joka eilettäin oli lähtenyt satamasta, vaan epäedullisen tuulen vuoksi ei päässyt tuota etemmäs. Tähystin meni miehestä mieheen, naisesta naiseen eikä enää palannutkaan harmajan, laihan miehen taskuun. Minä ihmettelemään ja katselemaan tuota miestä enkä päässyt ymmärtämään mitenkä tuo isonpuoleinen tähystin oli mahtunutkaan hänen pieneen, joutavan näköiseen taskuunsa. Vaan muut vieraat eivät olleet millänsäkään eivätkä välittäneet siitä harmajasta miehestä vähääkään, yhtä vähän kuin minustakaan.

Virvokkeita tuotiin lautasilla vieraille, niitä komeimpia, makeimpia hedelmiä, tiesi kuinka kaukaa, eteläisistä maista. Herra John oli kohtelias ja mukava isäntä ja puhutteli minuakin: "Maistakaahan näitä hedelmiä, niitä ei teillä ole tarjona ollut suinkaan merimatkoillanne." Kumarruin, vaan hän ei katsonut minua, oli jo puhuttelemassa muita vieraitaan.

Olisi tehnyt mieli istua ruohikkoon, mäen rinteelle näet, josta näkyi laajalti merta ja taivasta, vaan maa oli kovin kostea. Olisipa mukava kerrassaan jos olisi turkkilaisia mattoja levittää tähän, arveli muuan. Hän oli sen toivomuksensa tuskin ehtinyt lausua julki, niin se harmaja mies oli pistänyt jo kätensä taskuun, josta veti esille, häveliäästi, jopa nöyrästi, hyvin komean, kullalla kirjaillun, turkkilaisen peitteen levittääkseen sitä ruohikolle. Palvelijat ottivat sen vastaan, välinpitämättömästi vallan, ja levittivät sitä ruohikolle, Siihen mentiin sitte istumaan pitemmittä mutkitta; ja minä puolestani taas kummailemaan ja katsomaan sitä harmajaa miestä, hänen taskuaan, sitä turkkilaista peitettä, joka oli kymmenen kyynärää pitkä ja viisi kyynärää leveä, luulin unennäöksi enkä tiennyt mitä uskoa, varsinkin kun eivät muut huomanneet mitään erinomaista tapahtuneen.

Olisin mielelläni kuullut tuosta miehestä jotain selvitystä ja kyseltyt kuka hän oli; en vain arvannut keltä kysyisin, sillä pelkäsin melkein enemmän herrain palvelijoita kuin palvelijain herroja. Lopulta rohkenin kysyä muutamalta nuorelta mieheltä, joka ei näyttänyt minusta varsin niin arvokkaalta kuin nuo toiset ja joka useinkin oli seisonut yksikseen. Hiljaisella äänellä pyysin häntä sanomaan kuka on tuo avulias herra, joka on harmajissa vaatteissa. — "Sekö, joka näyttää niin hoikalta kuin räätälin neulasta irtaunut lanka?" — "Se, joka seisoo tuossa yksikseen!" — "Sitä en tunne," vastasi hän, ja näytti kuin häntä ei olisi haluttanut minun kanssa keskustelua jatkaa, sillä hän poistui ja alkoi puhutella muuatta toista palvelijaa, tiesi mistä joutavista asioista puhuivatkaan.

Päivä alkoi räikeämmästä paistaa ja naisten oli paha olla; se kaunis Fanny kysyi huolettomasti siltä harmajalta herralta, jota, minun havaitakseni, ei kukaan ollut vielä puhutellut ensinkään, kysyi

kevytmielisesti: oliko hänellä kukaties telttakin? Harmaja mies kumartui syvään, aivan kuin jos olisi häntä kovasti kunnioitettu tuolla kysymyksellä, ja käsi oli hänellä jo taskussa, josta hän veti esille telttavaatteen, teltan riu'ut, nuorat, rautaiset muut osat, sanalla sanoen: kaikki, mikä komeaan, isoon telttaan kuuluu. Muut herrat auttoivat sitä pystyttämään paikoilleen, sen turkkilaisen peitteen päälle näet — eikä ketään ihmetyttänyt tämä tapaus. —

Minun oli jo paha olla, alkoipa kerrassaan kauhistuttaakin kaikki tämä, vaan kummempaa oli tulossa. Näet jonkun pyynnöstä harmaja mies päälle-päätteeksi otti taskustaan; kolme ratsuhevosta, oikein todesta, isoa hevosta satuloineen suitsineen! — ajattelehan tuota — kolme satuloittua hevosta samasta taskusta, mistä hän jo oli ottanut lompakon, tähystimen, kymmenen kyynärää pitkän ja viisi kyynärää leveän peitteen, sekä teltan riukuineen rautoineen! Jollen vakuuttaisi sinulle omin silmin tuota nähneeni, et varmaankaan uskoisi. —

Vaikka tuo mies oli niin ujon ja nöyrän näköinen ja vaikka muut niin vähä näyttivät huolivan hänestä, niin hirvitti minua kumminkin hänen kalpeat kasvonsa, joita en voinut heittää katsomasta, siihen määrään että ne kävivät minulle sietämättömiksi.

Päätin salaa poistua näitten kummallisten ihmisten seurasta eikä se vaikea ollutkaan, siihen nähden näet että minulla ei ollut niitä joukossa, jotka olisivat minua kaivanneet. Tahdoin palata kaupunkiin, huomenna toistamiseen mennäkseni herra Tuomas Johnin puheelle ja, jos uskaltaisin, kysyäkseni häneltä mitä miehiä tuo harmaja mies on. — Kunhan olisi kunnialla sieltä päässyt.

Olin jo ehtinyt ruusupensaikon läpi mäkeä alas ja kävelin muutamassa ruohikossa, jossa ei ollut pensaita eikä puita, jolloin, pelosta että joku näkisi minun kulkevan kauniissa ruohikossa ja rumaksi polkevan, loin silmät taakseni. — Vaan kylläpä pelästyin nähdessäni harmajatakkisen miehen tulevan perässäni ja lähestyvän minua. Hän sieppasi heti hatun päästään, kumartui syvään, jotta ei kukaan ollut niin nöyrästi minua tervehtinyt eläissäni. Aivan selvä oli, että hän tahtoi minua puhutella enkä voinut, olemalla epäkohtelias, välttää tervehtimästä häntä minä puolestani. Otin hatun päästäni minäkin, kumarruin ja seisoin päivän paisteessa kuin naulattu. Jäykästi ja pelosta kauhuissani katselin häntä niinkuin lintu ikäänkuin, jota käärme on katseellaan lumonnut. Vaan hän näytti sangen nololta; ei luonut silmänsä maasta, kumartui useampia kertoja, tuli lähemmäs ja alkoi minua puhutella hiljaisella, väräjäväällä äänellä, suunnille sillä lailla kuin kerjäläinen puhuttelee sivukulkevia.

"Suokaahan, hyvä herra, anteeksi, että uskallan teitä puhutella, minulla on jotain teiltä pyydettävää. Olkaahan niin armollinen..."

"Hyvänen aika, mitä saattaisikaan olla minulla teille annettavaa, teille, joka..." me hämmästyimme molemmat, siltä minusta näytti, ja punastuimme.

Oltuaan hetken ääneti, hän ryhtyi taas puheeseen ja sanoi: "En ole kauan ollut seurassanne, vaan useampia kertoja olen kumminkin jo merkille pannut, että teillä, hyvä herra, on — suokaahan anteeksi, että sanon sen näin suoraan — erinomaisen komea, oikein komea varjo; olen sen ohessa huomannut, että te, seisoessanne päivän paisteessa, jotenkin välinpitämättömästi, vaikkapa kukatiesi itse olette siitä kylmäkiskoisuudestanne epätietoisena, katselette tuota komeata varjoanne. Antakaa anteeksi, että näin olen rohjennut otaksua. Vaan koska te ette pidä suuressakaan arvossa varjoanne, niin suostutte kai minulle myömään sen; häh?"

Hämmästyin jotta joutui pääni vallan pyörälle. Minunko pitäisi myydä hänelle varjoni? Sepä vasta kumma

kauppa! Hän mahtaa olla hullu, ajattelin, ja muuttuneella äänellä, mikä paremmin sopi hänen nöyryytensä rinnalla, vastasin näinikään:

"Onhan teillä oma varjonne, hyvä ystäväni! Vieläkö minun varjoani haluatte? Sepä olisi tosiaankin eriskummallinen kauppa!" — Siihen hän virkkoi tyyneesti: "Minulla on taskussani paljon tavaraa, joka teistä varmaankaan ei ole arvotonta; ne kalut ovat sen arvoisia, että ei ole mikään hinta liian suuri."

Taas rupesi minua pelottamaan kun muistui mieleeni hänen taskunsa, enkä ymmärtänyt mitenkä olin saattanut häntä hyväksi ystäväkseni sanoa. Koitin jos mahdollista korjata typeryyteni. "Vaan, hyvä herra, antakaa minulle anteeksi, nöyrimmälle palvelijallenne; en ymmärrä oikein ajatustanne, kuinka saattaisin varjoani..."

Hän kiirehti kesken puhettani sanomaan: "Pyydän teitä sallimaan, että paikalla maasta nostan tuon varjonne ja pistän taskuuni; millä tavalla sen irroitan siitä, se jättäkää minun huolekseni." Ja harmaja mies alkoi luetella kaikkia hyvää, tiesi mitä kaikkia, jota hän olisi halukas heti antamaan minulle varjoni hinnaksi. Muitten kalliitten tavarain joukossa, joita hän luetteli useampia nimeltä, hän mainitsi, sivumennen, "onnen kukkaroakin," josta sanasta minä ihastuin heti ikihyväksi ja huusin: "Onnen kukkaroa, onnen kukkaroa!" Sillä, vaikka olin kovasti peloissani, tuo yksi ainoa sana vei minulta mielen ja hurmasi minut kerrassaan. En nähnyt muuta mielessäni kuin kiiltäviä kultarahoja, kultarahoja vain.

"Suvaitkaa, armollinen herra — harmaja mies kehotti — tätä kukkaroa katsella." Hän pisti kätensä taskuunsa ja otti sieltä suuren puoleisen, vahvan, nahasta ommellun kukkaron, jonka toisessa päässä oli vahvat nahkaset nauhat, ja heitti sen minulle. Avasin sen ja kouraan tuli paikalla kymmenkunta kultarahoja, toinen kymmenkunta kultarahoja, vielä kolmas, jopa neljäskin kymmenkunta kultarahoja; paiskasin käteni harmajan miehen kouraan kiireen kautta ja sanoin: "Tuossa käteni! Kauppa on tehty; jos tämän kukkaron annat varjoni hinnaksi, niin olkoon menneeksi, saat viedä varjoni." Harmaja mies polvistui heti eteeni ja erinomaisen taitavasti hän irroitti minun varjoni ruohikosta, pääpuolesta alkaen jalkoihin asti, hiljaa jotta ei kuulunut hiiren hiiskausta, kääri ja laski sen sievästi kokoon sekä pisti lopulta taskuunsa. Hän nousi seisoalleen, kumartui vielä kerran minulle ja peräytyi sen jälkeen ruusupensaikkoon päin. Minusta kuului kuin olisi hän itsekseen hiljaa nauranut. Vaan minä pidin kukkaroa nauhoista kiinni; ja maassa oli yltympäriinsä kirkasta päivänpaistetta, minulla kun ei ollut enää varjoa mitään; olin kuin huumauksissa.

II.

Toinnuin lopulta ja kiirehdin pois tuosta talosta, jossa minulla ei ollut toivoakseni enään mitään toimitettavaa. Ensinnä täytin taskuni rahoilla, heitin kukkaron nauhat kaulani ympäri ja sidoin ne lujaan solmuun sekä panin itse kukkaron niin piiloon vaatteeni alle povelleni ettei kukaan sitä siitä löytäisi. Kenenkään huomaamatta pääsin puistosta pois, saavuin maantielle ja aloin kävellä kaupunkiin päin. Ei aikaakaan, kuului takaa huuto: "Arvosa herra, kuulkaahan, kuulkaahan!" Katsoessani taakseni, näin muutaman eukon, joka huusi: "katsokaa eteenne, olette hukanneet varjonne". "Kiitos hyvästä neuvostanne!" vastasin ja heitin kultarahan eukolle sekä poistuin puitten varjoon.

Kaupungin portille tullessani, huusi minulle portinvartija: "Mihinkä olette varjonne jättäneet?" ja kohta sen jälkeen kaksi vaimoa säikähti, nähdessään minut, ja huusi: "Hyvänen aika, mies paralla ei ole varjoa!" Minua alkoi jo suututtaa ja huolellisesti rupesin välttämään auringon paistetta. Vaan se ei käynyt kaikkialla laatuun, esimerkiksi muutamalla leveällä valtakadulla, jonka poikki oli minun mentävä, sinä hetkenä päälle päätteeksi, onnettomuudekseni, kun pojat olivat koulusta kotiin menossa. Muuan kyttyräselkä poikaviikari — muistan tarkkaan vieläkin minkänäköinen hän oli — äkkäsi heti, että olin varjoton. Hän paikalla huutamaan kaikille sen kaupunginosan koulunuorisolle tiedoksi varjottomuuttani, eikä aikaakaan kun alettiin heittää niskaani kiviä ja lokaa. "Oikeilla ihmisillä on tapana ottaa varjonsa matkaansa päivänpaisteeseen lähtiessään!" pahukset huusivat perässäni. Päästäkseni heistä rauhaan aloin heittää rahoja heille kourittain ja hypähdin muutaman issikan vaunuihin, jonne moniaat sääliväiset ihmiset minua auttoivat.

Käskin ajurin ajaa täyttä vauhtia poikalaumaa pakoon ja yksikseni jouduttuani aloin katkerasti itkeä. Mieleeni juolahti se ajatus, että niinkuin kulta on tässä matoisessa maailmassa ihmisarvoa ja hyvettä arvokkaampaa muka, samassa määrässä pidetään varjoakin kultaa parempana; ja niinkuin ennen olin pitänyt omantuntoni rikkautta kalliimpänä, olin nyt varjoni halpaseen rahaan vaihtanut. Kuinka minun käyneekään!

Olin vielä vallan kauhistuksissani saapuessani siihen vanhaan, pieneen ravintolaan, jossa olin kysellyt herra Tuomas Johnin osotetta; minua sen ohessa hävetti niin kehuun ja matalakattoiseen suojaan enää meneminen asumaan. Noudatin sieltä tavarani, vastaanotin halveksivaisesti sen huononnäköisen matkalahkkuni, heitin moniaita kultarahoja palvelijalle ja lähdin ajamaan kaupungin paraimpaan hotelliin, Sen ravintolan huoneitten akkunat olivat pohjoiseen päin eikä minulla siis ollut mitään pelättävää aurinkoon nähden. Lähetin ajurin edeltä vuokraamaan huonetta ja käskin hänen vuokrata kaikkein kalliimman ja paraimman huoneen; ja mentyäni sisään panin oven lukkoon että saisin olla rauhassa.

Minua hävettää kertominen mihin toimiin tuon jälkeen rupesin. Näet, otin povestani sen onnettoman kukkaroni ja jonkinlaisella raivolla, joka, kuin mikähän tulipalo, itsestään kasvamistaan kasvaa, nykäsin siitä ulos kultakolikoita, kultaa, kultaa, yhä vain kultaa, heitin sitä kiiltävää hyvää pitkin lattiaa, kävelin sen helisevän kullan päällä ja yhäti lisää siihen heitin kunnes väsyin, jotta täytyi minun heittäytyä

pitkälleni sen kultakasan päälle, siinä vyöryin ja olin mielissäni, hyvilläni, ihastuksissani siitä, että oli minusta tullut näin rikas, näin tavattoman rikas mies. Näin tirkkeni päivä, iltakin, enkä avannut ovea, yöllä vielä olin kultavuoteellani pitkälläni ja siihen nukuin.

Näin unta sinusta, Adalbert von Chamisso, rakas ystäväni! Oli minusta kuin olisin seisonut pienen kamarisi lasisen oven takana. Istuit kirjoituspöytäsi ääressä muutaman luurangon ja kuivuneitten kasvien välissä ja pöydällä sinun edessäsi oli moniaita kirjoja, mitä lie ollut Linnén, Humboldtin y.m. kirjoittamia teoksia, sohvalla oli Goethen runoja muuan vihkonen ja joku taikasormus; katselin sinua kauan aikaa ja jokaista esinettä huoneessasi sekä uudestaan sinua, vaan et liikahtanut etkä hengittänytkään, olit kuollut.

Heräsin. Näytti kuin olisi ollut varhainen aamu. Kelloni oli pysähtynyt. Oli kuin olisi minua piesty, nälissäni olin ja janoissani sen ohessa; enhän ollut ruokaa maistanut eilisaamun jälkeen. Ähmissäni ja kyllissäni lykkäsin luotani tuota kultaa, jolla olin äskettäin tyhmää sydäntäni ruokkinut; nyt en enää tiennyt mihin toimeen ryhtyisinkään tästä puoleen. Tämä ei käy laatuun — ajattelin — ja koitin sainko kukkaroon takaisin tuota kultaa, jonka olin lattialle heittänyt, Eikä! Meren partaalla ei ollut tämä ravintola enkä siis voinut heittää kultakasaa siihen. Ei ollut muuta neuvoa kuin kantaa noita rahoja isolla työllä ja vaivalla erääseen suureen kaappiin, joka oli viereisessä huoneessa. Lattiaan en jättänyt kuin pienen läjän. Hikipäissäni toimitettuani tuon askareen, heittäysin nojatuoliin aivan väsyneenä ja rupesin odottamaan että talonväki heräisi sikeästä unestaan lopultakin. Käskin, että minulle on laitettava aamiainen niin joutuun kuin mahdollista ja että luokseni kutsuttaisiin hotellin isäntä.

Neuvottelin tuon miehen kanssa millä lailla olisivat huoneeni sisustettavat. Hän neuvoi minua palvelijakseni pyytämään erästä henkilöä, nimeltä Bendel, jonka kasvoista paistoikin rehellisyyttä ja älyä. Hänestä tulikin minulle miespoloselle toveri ja ystävä; hän se auttoi minua ja lohdutteli kaiken ikäni surkeudessani. Pitkin päivää kävi puheellani suutareita, räätäleitä, kauppamiehiä ja ties mitä muuta väkeä, joilla teetin tahi joilta ostin miltä mitäkin kallista kalua, jalokiviä y.m. päästäkseni erilleni siitä kullan paljoudesta, joka oli siinä suuressa kaapissani; vaan siltä näytti kuin ei olisi paljoakaan vähemmiksi huvenneet kulturaläjät.

En ollut tilastani vielä aivan selvillä ja kummako, että olin kovasti huolissani. En rohjennut mennä askeltakaan huoneeni kynnystä etemmäs ja illalla sytytin nelisen kymmentä vahakynttilää salissani ennenkuin uskalsin pimeästä loukostani mennä ihmisten ilmoille. Kauhistuin muistelllessani sitä hirveätä metakkaa, minkä koululaiset olivat nostaneet. Päätin kumminkin koittaa mitä ihmiset minusta ajattelivat, vaikka siihen kylläkin rohkeutta kysyttiin. — Oli täysikuu niinä öinä. Illalla heitin ylleni ison päällystakin, painoin hatun päähän korville asti ja salaa kuin mikähän varas lähdin kotoa. Vasta muutamalla syrjäisellä laitakadulla astuin talojen varjosta, joitten suojassa olin kulkenut, ulos kadulle kuutamoon, saadakseni kuulla mitä ihmiset minusta arvelevat.

Ystäväni rakas, et usko mitä tuskia tunsin sydämissäni. Vaimot useinkin minua kovasti säälivät ja surkuttelivat; heidän säälinsä kävi sydämeeni kipeämmästi monastikin kuin poikasten pilkka ja miesten ylpeä ylönkatse, varsinkin semmoisten, jotka olivat lihavia ja pönäköitä, jotta heillä oli iso ja mahtava varjokin. Muuan kaunis, sievä tyttö, joka käveli vanhempainsa vieressä, sattumalta tuli katsoneeksi minua niillä kirkkailla silmillään; vaan hirveästi raukka säikähti, huomattessaan arvaamattaan minut varjottomaksi, pisti päänsä äkkiä huntunsa suojaan ja kiirehti äänetönnä pois.

Sydämeni oli pakahtua. Karvaat kyyneleet juoksivat silmistäni ja peräti alakuloisena horjuvin askelin palasin kotiin. Taloin seinäin varassa täytyi minun kulkea ja vasta myöhäseen pääsin kotiin.

En saanut unta silmiini sinä yönä. Huomenaamuna oli ensimmäisenä työnä minulla haettaminen sitä harmajatakkista miestä käsiini. Kukaties onnistuisi minulle hänen löytäminen ja olisipa ihmeen hauska jos hänkin, niinkuin minä, olisi katunut sitä hassua kauppaamme. Käskin Bendelin puheelleni, hän näytti yhtä viisaalta ja nerokkaalta kuin rehelliseltä — kerroin aivan tarkkaan minkänäköinen se harmaja mies on ja sanoin, että hänen hallussaan on muuan aarre, jota ilman minä en mitenkään tullut toimeen. Mainitsin missä ja milloin olin häntä nähnyt ja kerroin niinikään mitkä herrat ja naiset olivat Tuomas Johnin talossa yhtäikaa vieraina sekä käskin hänen ottaa tarkan selon muutamasta tähystimestä, muutamasta kullankirjavasta, turkkilaisesta peitteestä, siitä komeasta, isosta teltasta sekä lopuksi niistä kolmesta mustasta hevosestakin, joitten kanssa (jätin sanomatta millä tavalla) tuo salaperäinen harmaja mies oli ollut tekemisissä, se ihmeellinen mies, josta ei kukaan huolinut ja joka oli kaikista näyttänyt vähäpätöiseltä, vaan jonka esiintyminen oli vienyt minulta mielen rauhan ja onnen.

Puhuttuani asian selväksi, kävin noutamaan kultaa ison läjän, koko kantamuksen, ja lisäsin siihen melko joukon jaloja kiviä tiesi kuinka suurenarvoisia. "Bendel", lausuin minä, "tämän kaiken annan sinulle matkaevääksi ja rahalla varmaankin saat paljon toimeen mikä ilman rahaa on mahdotonta; älä niukustele, vaan ole antelias niinkuin minäkin olen ollut antelias sinulle, ja tuo palatessasi minulle hyviä sanomia."

Hän meni. Myöhään hän palasi ja nureissaan. Ei kukaan Tuomas Johnin palvelijoista eikä kukaan hänen vieraista, joilta Bendel oli tiedustellut sitä harmajata miestä, muistanut häntä kuin vallan hatarasti. Se uusi tähystin oli siellä, vaan ei kukaan muistanut enää mitenkä se oli tullut sinne; se komea teltta ja se komea peite olivat nekin paikallaan, sillä mäellä, missä oli katsottu meren ulapalle purjehtivaa laivaa, palvelijat kiittivät isäntäänsä rikkaaksi mieheksi, vaan ei kukaan osannut sanoa mistä nuo kalliit tavarat olivat ilmaantuneet. Herra Tuomas John oli hyvillään siitä mahtavuudesta ja rikkaudesta, vähät hän siitä huoli mistä ne olivat hänen osaksi tulleet; hevoset, joitten selässä ne nuoret herrat olivat ratsastaneet, olivat tallissa mikä missäkin, ja he kiittivät niinikään Tuomas Johnia äveriääksi ja anteliaaksi mieheksi, hän kun oli ne hevoset antanut heille. Tuon verta selvesi Bendelin kertomuksesta; nerokkaasti oli hän toimittanut asian, jospa kohta hänelle ei onnistunut kaikesta selville saanti. Kiitin häntä hänen uutteruudestaan ja jätin hänelle hyvästit sekä käskin hänen jättää minut yksikseni; musta oli mieleni.

"Olen isännälleni kertonut siitä asiasta, mikä hänelle ylön tärkeä on, sen minkä tiedän," sanoi palvelijani aikoessaan mennä. "Minun tulee vain lopulta ajaa muuatta asiaa vielä, jonka eräs mies uskoi minulle, jonka miehen tapasin ovelassa, kylään lähtiessäni teidän puolesta kuulustelemaan siitä mikä teitä mureuttaa. Näet tuo mies sanoi näinikään: Sanokaa isännällemme terveisiä, herra *Pietari Schlemihlille*, että hän ei ole näkevä minua enää, syystä siitä, että lähden kauas meren takaiseen maahan; ja hyvä onkin tuuli tätä nykyä, jotta laiva pääsee mukavasti ulos satamasta. Vaan sääntilleen vuoden perästä on minulla oleva kunnia taas tulla hänen puheelle, jolloin olen ehdottava hänelle uuden tehtävän, hänelle mieluisan. Sanokaa hänelle alamaiset, nöyrät terveiseni ja suuri kiitollisuuteni."

"Minkänäköinen oli hän?" kysyin äkkiä, aavistaen pahaa. Ja Bendel selvitti, ja kaikesta siitä, mitä hän sanoi, minulle kerrassaan selvisi, että harmaja mies oli nuo terveiset lähettänyt.

"Hyvänen aika!" huusin, "sehän se juuri harmaja mies olikin!" ja nyt hän vasta hoksasi ja hänen silmistä putosi peite. "Todellakin, hänhän se oli kuin olikin!" hän huudahti, kovasti säikähtäen, "ja minä, onneton ihminen, minä typerä, joka en tuntenut häntä, ja olen tällä lailla isäntääni pettänyt."

Hän alkoi itkeä kovasti ja moittia itseään, ja niin pahoillaan oli hän, että minun kävi häntä sääli. Koin lohduttaa häntä ja vakuutin moneen kertaan, että kerrassaan luotan häneen ja vilpittömäksi uskon, vieläpä lähetin hänen satamaan paikalla katsomaan oliko se eriskummallinen, kavala mies ehkä satamassa vielä

tavattavissa. Vaan sinä aamuna oli useaimpia laivoja jo ehtinyt, tuulen otollisena ollessa, lähteä matkoihinsa mikä minnekin, kaikki kaukaisiin maihin, eikä siitä harmajasta miehestä näkynyt yhtään jälkeä; hän oli kadonnut tielle tietämättömälle.

III.

Mitä hyvää on siivistä rautoihin lyödyille vangille? Hänen täytyy kuitenkin, vieläpä hirveimmällä tavalla, nääntyä. Olin joutunut ihmisistä erilleni, nääntymään kultaläjäni ääreen, silti sitä sydämeistäni rakastamatta, kirosin vain tuota kultaa, jonka tähden minulta oli elämän ilo kadonnut. Sitä surkeaa kohtaloani muilta ihmisiltä salassa pitäen, pelkäsin halvinta palvelijaani, sen ohessa kun häntä kadehdin; sillä hänellä oli varjo ja hän uskalsi mennä päivän paisteeseen. Yksin oleilin yöt päivät ja suru kaiveli sydäntäni.

Oli toinenkin, joka oli allapäin, pahoilla mielin, uskollinen palvelijani Bendel näet, joka myötään soimasi itseään siitä, että hän oli isäntänsä pettänyt muka, kun hän ei tuntenut sitä miestä, jota etsimään olin hänen lähettänyt ja jonka tahdosta riippui surkea kohtaloni. Vaan minä en pystynyt häntä syyttämään, sillä harmajan miehen salaperäinen katoaminen oli hänen tarumaisen luonteensa mukaista tekoa.

Etten jättäisi mitään keinoa koittamatta, lähetin kerran Bendelin muutaman kuulusan maalarin puheelle ja antamaan hänelle lahjaksi kalliin briljantisormuksen sekä pyytämään häntä käymään luonani. Hän tulikin. Käsikin palvelijani poistua, panin ovet lukkoon, istuin maalarin viereen ja, kiitettyäni hänen taitoaan, ryhdyin lopulta varsinaiseen asiaani, kiellettyäni häntä puhumasta kellekään siitä mitä nyt ilmottaisin hänelle.

"Herra professori," sanoin hänelle, "voisitteko kukaties jollekin ihmiselle semmoiselle, jolle on se vahinko arvaamatta tullut, että hän on varjonsa menettänyt, tehdä uuden varjon?" — — "Tarkoitatteko kuvajaista?" — "Sitä tarkoitan, sitä juuri." — "Vaan," kysyi hän minulta, "millä varomattomalla teolla, minkä huolimattomuuden vuoksi saattoi tuo ihminen varjonsa menettää?" — "Millä lailla se tapahtui," vastasin minä, "on yhdentekevä, vaan voinhan sen sanoa silti," ja hävyttömästi valehtelin: "Venäjällä, missä hän oli jollain matkallaan mennä talvena, kun oli silloin hyvin kovia pakkasia, jäätty näet hänen varjonsa niin lujasti maahan kiinni, että sitä ei käynyt enää irrottaminen siitä erilleen."

"Se kuvajainen, minkä maalata osaisin hänelle," vastasi professori, "ei kumminkaan olisi pysyväinen, sillä jos tuo mies vähääkään liikahtaisi, se paikalla putoaisi pois — varsinkin, jos hän niin huolimaton olisi omasta, synnynnäisestä varjostaan kuin kertomuksestanne päättäen hänestä käy otaksuminen; jolla ei ole varjoa, hän päivänpaistetta välttäköön, se lienee viisainta ja turvallisinta." — Maalari, tuon sanottuaan, teki lähtöä ja loi minuun tuiki terävän katseen, jota en kestänyt. Heittäysin tuolilleni ja kätkin kasvoni käsiini.

Siinä asennossa olin vielä Bendelin tullessa huoneeseen. Huomatessaan että hänen isäntänsä oli kovin mureissaan, aikoi hän heti hiljaa ja kunnioittavasti pyörtää ovesta takaisin. — Katsoin häneen ... olin aivan menehtyä murheeseen enkä enää jaksanut olla sydämeni huolia uskomatta kelpo palvelijalleni. "Bendel," huusin hänelle, "Bendel! Olet ainoa, joka näet kuinka paha minun on olla, tahtomatta kysyä minulta syytä, sanatonna säälit minua; tule, ystävä rakas, istumaan viereeni. Rupeahan osalliseksi minun

huoliini, niinkuin jo olet osallinen rikkaudestani... Bendel rakas, älä jätä minua onneni nojaan. Veikkoseni, näethän kuinka rikas olen, antelias ja hyvänsuoepa. Olet sanonut, että mailma on suuresti arvostava minua muka, vaan nytpä jo huomannet, että ihmiset kauhistuvat minua ja että minäkään en heidän seuraansa ikävöi. Mailma on minut tuominnut ja hylännyt; arvattavasti sinäkin jätät minut, saatuaasi kuulla minun hirveän salaisuuteni. Bendel, olen rikas, antelias, hyvänsuoepa, vaan — voi minua onnetonta — minulla ei ole varjoa!"

"Tekö varjoton?" hämmästyi tuo nuorukainen ja hän purskahti suureen itkuun. "Voi minua, että synnyin tähän pahaan mailmaan, palvelemaan varjotonta isäntää!" Hän ei enää puhunut mitään ja minä kätkin silmäni käsiini.

"Bendel", sanoin hänelle lopulta ja ääneni värisi, "nyt olen sen sanonut sinulle, jos tahdot, mene ja kerro se kylälle." Näytti kuin hän olisi ollut suuressa mielenkuohussa, ikäänkuin jossain sisällisessä ajatustensa keskenäisessä taistelussa; vaan vihdoin syöksyi hän eteeni ja tarttui käteeni, jota kyyneleillään kostutti. "En", huusi hän, "sanokoon ihmiset mitä hyvänsä sanonevatkaan, en isäntääni hylkää, hyvää isäntääni, hänen varjottomuutensa vuoksi; en menettelisi viisaasti enkä oikein. Jään kun jääinkin teidän luo, suojelemaan teitä varjollani, auttamaan teitä missä voin auttaa, ja, jollen voi, niin itken teidän kanssanne." — Tartuin häneen syliksi, ihmetellen, että hän osotti minulle tätä tavatonta suosiota; sillä siitä olin varma, että hän ei näin käyttäytynyt rahan himosta.

Siitä puoleen muuttui jossain määrin kohtaloni ja tapani, En osaa sanoin sanoa, kuinka huolellisesti Bendel koitti ihmisiltä salata vaillinaisuuteni. Kaikkiällä oli hän edelläni ja kanssani, huolehtien kaikesta, tarpeellisiin toimiin ryhtyen ja, missä vaara oli tarjona, varjollaan minua suojellen, sillä hän oli isompi ja vahvempi mies kuin minä.

Rohkenin taas ruveta ihmisten pariin ja asioita ajamaan maailman mylläkässä. Minun täytyi heittäytyä vähä omituiseksi ja oikulliseksi, tosi se. Vaan sitä ei lueta rikkaille viaksi, ja niin kauan kuin varjottomuuteni oli salassa, suotiin minulle kaikkea sitä kunnioitusta ja arvoa, mikä äveriäille suodaan. Aloin levollisemmasti vartoa sitä vuoden perästä tulevaa päivää, jolloin sen tuntemattoman, harmajan miehen oli määrä palata puheelleni.

Älysin vallan hyvästi, että minun ei käynyt kauan oleileminen paikkakunnalla semmoisella, missä minua jo oli nähty varjottomana ja missä se vikani helposti saattoi tulla kaikkein tiedoksi; se vain oli mieltäni vaivaamassa kuinka muka nolona olin esiintynyt herra Tuomas Johnin talossa hänen vieraana ollessani. Kuitenkin halutti minua koittaa muka parantaa käytöstapaani, jotta muualla mukamas kykeneisin esiintyä rennommasti ja varmemmasti. Olin siksi turhamielinen, että mielestäni piti minun vielä vähän aikaa olla siellä.

Se kaunis Fanny näet, joka oli ollut Tuomas Johnin vieraitten joukossa ja joka joutui muutamia kertoja vielä minun tielleni, oli minulle kohteliaampi kuin ensi kerta tavatessani häntä, jolloin hän ei minua paljon huomannut, sillä olin nerokas ja vikkela keikari. — Minun puheelleni kallistivat ihmiset korvansa eikä ollut minulle selvillä mistä olin siepannut taidon sujuvasti puhua ihmisten parissa ja keskustelua johtaa oikeille perille. Olin siinä luulossa, että muka olin Fannyn erinomaisessa suosiossa ja mielistyin siitä niin ikihyväksi, että minusta tuli houkka, ja sitä kai hän oli halunnutkin minusta tehdä; hänen jälissä laukkasin aamusta iltaan asti. Olin mielissäni siitä, että hän oli mielistynyt minuun eikä sen vuoksi rakkautta oikein tullutkaan sydämmeeni; olihan vain päässäni huumaus semmoinen.

Vaan minkäpä tähden kerronkaan sinulle tuota jokapäiväistä tarinaa leveästi ja pitkälti? — Olethan itse jo

monta kertaa minulle sen kertonut, muitten kunnianarvosain ihmisten lempijuttuja nimittäin. — Sen vanhan, tutun "teerenpelin" lisäksi, jossa minulla typerällä vanhalla pojalla oli osani, tuli omituiset kepposet, minun ja hänen ja kaikkien arvaamatta.

Olin eräänä kauniina iltana tapani mukaan kutsunut moniaita vieraita muutamaan puutarhaan ja kävelin käsikynkässä armaani kanssa, vähän matkan päässä muista vieraistani, ja koin paraan kykyni mukaan kauniisti puhua. Hän kainosti katseli eteensä, loi silmänsä maahan ja puristi hiljaa minun kättäni, hän vuorostaan, kun minä olin hänen kättään puristanut; vaan silloin kuu arvaamatta tuli esille pilven takaa — eikä hän nähnyt muuta varjoa kuin omansa edessään. Hän säikähti, katsoi minuun ja loi sitten katseensa maahan, etsiäkseen minun varjoani; mikä mieli hänellä oli ja mitkä ajatukset hänessä syntyivät, se näkyi hänen kasvoista ja eleistä. Tekipä mieleni naurahtaa, vaan sydänalaani kaiveli kauhea tuska.

Hän kun oli mennyt tainnoksiin, jätin hänet hellävaroin siihen ja sukkelaan kuin mikähän nuoli juoksin puutarhasta pois vieraitteni keskellä, heidän kummastellen kiireellistä lähtöäni, ja tultuani portille, heittäysin muutaman ajurin vaunuihin, joissa ajoin kaupunkiin takaisin, minne olin varomattomasti jättänyt uskollisen palvelijani Bendelin. Hän kovasti hämmästyi, nähdessään minut, vaan heti hän arvasi syyn kiireelliseen poistumiseeni vieraitteni parista. Kyytihevoset tilattiin paikalla. En ottanut matkaani kuin yhden palvelijan, nimeltä Raskal, jonka perästä päin opin tuntemaan kavalaksi konnaksi, vaan joka oli nokkeluudellaan päässyt suosiooni; siitä tämänpäiväisestä tapauksesta hänellä ei kuitenkaan ollut tietoa mitään. Sinä yönä ajoin vielä useampain penikulmain päähän. Bendel jäi kotiin hajottamaan talouttani, jakelemaan rahoja ja minulle tuomaan tarpeellisimmat tavarani. Huomenna kun hän saavutti minut, lupasin kunniasanallani, etten enää toiste noin typerästi ja varomattomasti menettele. Jatkoimme matkaamme herkeämättä, rajan poikki, maanselän yli, ja vasta toisessa maassa, kauas erillään siitä onnettomasta maasta, puutarhasta, jossa Fanny minut varjottomaksi huomasi, suostuin pysähtymään muutamaan syrjäiseen kaupunkiin, jossa oli kylpylaitos, vaan kylpyvieraita varsin vähä.

IV.

... Olin lähettänyt Bendelin moniaitten kultasäkkien kanssa edeltäkäsini mainittuun kaupunkiin vuokraamaan minulle huoneuston sen laatuksen kuin mielestäni tarvitsin. Hän olikin paljon rahaa jaellut minkä verran millekin, talouttamme varten tavaraa ostellen, ja siitä ylhäisestä vieraasta, jota hän palveli, puhunut jotenkin epävarmasti, sillä en halunnut, että minut tunnettaisiin, ihmetelköt nuo kunnan kaupunkilaiset ja ajatelkoot mitä hyvänsä. Niin pian kun huoneustoni oli laitettu valmiiseen kuntoon, palasi Bendel luokseni minua noutamaan. Lähdimme matkalle.

Saapuessamme lähelle kaupunkia, jotta ei ollut sinne enää kuin kukaties penikulman matka, muutamalle paikalle, missä päivä helteisesti paistoi, tuli tiellä meitä vastaan juhlapukuista kansaa. Vaunuimme pysähtyä täytyi. Laulua, kanuunan laukauksia, kellonsoittoa kuului, huudettiin "eläköön" ja ... vaunujen oven eteen ilmaantui muuan laulukunta valkeisiin vaatteisiin puettuja neitosisia, erinomaisen kauniita kaikki, vaan muuan oli muita ihanampi niinkuin aurinko on tähtejä kirkkaampi. Neitosten piiristä astui hän esille; ujona ja punehtuen se kaunis olento polvistui minun eteen ja ojensi minulle silkkisen tyynyn päältä laakerin ja öljypuun lehdistä sekä ruusuista tehdyn seppeleen, hänen puhuessa muutamia kainoja sanoja majesteetista, kunnioituksesta ja rakkaudesta, jota puhetta en lainkaan ymmärtänyt, kaunis äänen sointu vain hivelteli korviani ja sydäntäni ... oli minusta kuin olisin tuon taivaallisen olennon jo ennen joskus nähnyt. Neitokset lauloivat muutaman laulun, jossa ylistettiin kuningasta ja hänen kansansa onnea.

Ja tämä näytelmä kaikki päivänpaisteessa! Se ihana ja kaunis neitonen oli kahden askeleen päässä minusta, vaan minä polonen, varjoton mies näet, en rohjennut hypätä tuon kuilun yli polvistumaan vuorostani hänen eteensä. Kunhan minulla olisi ollut varjoa, minulla onnettomalla! Minun täytyi häpeääni, uskoani, epätoivoani salata ja painuin vaunujen soppeen niin kauas kuin suinkin pääsin. Bendel vihdoin hämmästyksestä tointui, hypähti vaunuista maahan; minä kutsuin hänen luokseni takaisin, otin matkalaukustani timanttisen kruunun, jonka olisi pitänyt oikeastaan sen kauniin Fannyn päätä koristaa. Bendel astui esiin ja puhui herransa puolesta, sanoen olevan hänelle mahdoton vastaanottaa näin suuria kunnianosotuksia; arvattavasti on tässä joku ereys. Kuitenkin on hän kunnan kaupunkilaisille hyvin kiitollinen heidän hyväntahtoisuudestaan. Tuon sanottuaan Bendel otti tarjotun seppeleen siitä silkkityynystä, jonka päällä se oli; ja laski sen sijalle timanttikruunun. Sitten hän kunnioittavaisesti tarttui sen kauniin neitosen käteen ja käski hänen nousta seisalleen sekä muutamalla käden viittauksella neuvoi pappeja, pormestaria ja kaikkia lähetyskuntia poistumaan. Ei ketään hän laskenut minun puheelleni. Hän kaski väen astua tien syrjään, että hevoset pääsisivät kulkemaan, hypähti vaunuihin takaisin ja eteenpäin ajettiin täyttä laukkaa sekä jouduttiin kohtiaikoihin kaupungin portille, joka oli koristettu lehdillä ja kukilla. — Kanuunilla yhä reippaasti laukaista pamahutettiin. — Vaunut seisahtuivat taloni eteen; vikkellästi hypähdin ovelle väen keskeltä, joka oli utelias näkemään minua vilahdukseltaan. Kansa huusi "eläköön!" akkunaini alla ja heitättiin alas kultarahoja viljalti. Illalla olivat kaupunkilaiset vapaaehtoisesti juhlatulituksilla valaisseet kaupunkia.

Enkä vielä tiennyt mitä tämä kaikki oli olevinaan! Kenen luulivatkaan minun olevan! Lähetin Raskalin tiedustelemaan. Hän palatessaan kertoi, että kaupunkiin oli muka saapunut muutamia päiviä sitten se

sanoma, että Preussin kuningas on aikonut matkustaa maan läpi, vaan kreivin nimellisenä; mitenkä kansa oli tuntenut Bendeliä muka kuninkaan ajutantiksi ja mitenkä hän sekä minä olimme kumpikin kaikella käytöksellämme osottaneet, että kansa ei ollut erehtynyt suinkaan; mitenkä kansa oli riemastunut kun se sai selville, että kuningas oli todellakin kaupunkiin tullut. Tosin huomattiin, että minä todellakaan en halunnut esiintyä kuin tuntemattomana kreivinä, ja pahoiltiin, että oli tuota salaista asiaa ilmaistu. Vaan minä olin kovin suosiollisesti ja armollisesti "suuttunut," jos olin suuttunut ensinkään ... minulla oli muka siksi hyvä sydän.

Naskalista näytti tämä tapaus niin perin hupaiselta muka, että hän nuhteilla koitti vahvistaa kansan väärää luuloa. Ja minua hän kertomuksellaan koitti naurattaa. — Huomatessaan, että minua huvitti hänen kertomuksensa, hän päälliseksi häijyydessään minua imartelemaan rupesi. Enkä tee tyhjäksi — ikävä sanoa — että minua miellytti ihmisten kunnioitus, jospa kohta en ollutkaan se, miksi minua luultiin.

Siihen puistoon, joka oli asuntoni akkunain alla, laitatin juhlan ja lähetin kutsut kaupungin kaikille asukkaille. Rahakukkaroni salaperäisen voiman, Bendelin toimeliaisuuden ja Raskalin vikkelän kekseliäisyyden vuoksi onnistui tämä juhla erinomaisen hyvästi. Olipa todellakin ihme kuinka kauniiksi ja loistavaksi juhla saatiin vähässä ajassa, muutamissa tunteissa. Olipa juhlakenttäkin niin taitavasti valaistu, että uskalsin sinne mennä, minä varjoton, polonen mies. Ei ollut minulla juhlavalmistuksiin nähden mikään moitteen syytä, täytyi minun vain palvelijoitani kiittää toimeliaiksi ja taitaviksi.

Hämärän tullen alkoivat vieraat saapua. Ei enää kukaan puhunut "majesteetista," ainoastaan "herra kreivistä," ja hyvin kunnioittavasti ja nöyrästi puhuttiinkin. Minkäpä sille mahdoin? Sallia minun täytyi, että minua kreiviksi sanottiin, "kreivi Pietariksi" näet. Vaan siinä juhlimis-touhussa sieluni ei halannut muuta kuin nähdä sitä yhtä. Myöhäseen hän tuli tuo, jolle olin antanut kruunun ja joka oli itse "kruunu," mutta kaunihimpi. Hän kainona astui vanhempainsa rinnalla eikä näyttänyt siltä kuin olisi hän edes siitä tiennytään, että oli kaunis, vieläpä kaunihin kaikista. Hänen vanhempansa oli muuan forstmestari vaimoineen. Heitä kun esiteltiin minulle, osasin lausua heille tiesi mitä kohteliaita sanoja, vaan tyttären edessä seisoin kuin pahasta teosta syytetty poikanen nolona enkä osannut kuin sammaltaa ja sopertaa. Sain lopulta sanotuksi, että nöyrin pyyntöni on tämä: hän, jonka päässä on kruunu, olkoon tässä juhlassa emäntänäkin. Ujostellen, silmät maassa, pyysi hän, että häntä armahdettaisiin. Vaan ujompi olin minä kuin hän ja ensimmäisenä alammaisena lupasin olla hänelle uskollinen, nöyrästi häntä kumartaen, ja minun, "kreivin," viittaus oli vieraistani kuin käsky ikään jota mielellään ja kilvan noudattivat. Hän olikin yhtä majesteetillinen, viaton ja suloinen kuin kaunis. Hänen vanhempansa olivat perin onnellisia ja uskoivat, että heidän tähtensä tyttärelle tuo suuri kunnia osotettiin. Olin sanomattomassa huumauksessa, kaikkia niitä kalliita kiviä ja helmiä, joita olin niille rahoillani, jotka eivät olleet kuin vaivaksi minulle, ostanut eli teettänyt, panin kahteen isoon maljaan, kansi päälle, ja asetin ne täydet maljat pöydälle, kuningattaren nimessä jaettavaksi hänen toverein ja muitten juhlaan saapuneitten naisten kesken: kultarahoja heitatin sitä paitse puiston aidan yli kansan keskelle, joka oli riemuissaan ja ehtimiseen huusi "eläköön kreivi Pietari, eläköön!"

Huomenna kertoi Bendel minulle kahden kesken, että hänen luulonsa olikin nyt oikeaksi nähty: Raskal oli kuin olikin epärehellinen. Hän oli näet eilettäin useampia kultasäkkejä varastanut. "Älkäämme olko millämmekään," vastasin siihen, "suokaamme sille raukalle tuo saalis kernaasti; annan rikkaudestani osansa kaikille, miksikä en antaisi hänellekin? Eilettäin kaikki uudet palvelijani, joita olet minulle pestannut, minua rehellisesti palvelivat, auttaen minua viettämään iloista juhlaa."

Siitä ei enää ollut tuon enempää puhetta. Raskal jäi kun jäikin ensimmäisten palvelijain joukkoon, vaan

Bendel oli yhä ystäväni ja luottamusmieheni. Bendel piti minua äärettömän rikkaana miehenä, kysymättä mistä olin saanut rikkauteni. Hän vain oli minulle avulias keksimään keinoja millä lailla tämä rikkauteni oli paraiten käytettävä muitten hyväksi. Siitä kalpeakasvoisesta, harmajapukuisesta miehestä hän ei tiennyt kuin että hän yksinään kykeni minua vapauttamaan siitä kirouksesta, joka oli tullut osakseni, ja että pelkäsin häntä, jonka tahdosta onneni riippui. Muuten olin siitä vakuutettu, että hän saattoi tavata minua missä ikinä hän tahtoi; vaan minä en missään häntä. Senpä vuoksi, sitä lumottua päivää odotellen, heitin sikseen hänen olopaikan kuulustelemisen; olisi ollut se kuulusteleminen turhaa vaivannäköä kerrassaan.

Se komea juhla ja se tapa millä siinä käyttäydyin sai kaupungin herkkäuskoiset asukkaat siihen yhä vahvempaan luuloon, että olin muka kuningas, vaikka kreiviksi sanoin itseäni. Tosin sanomalehtien kertomuksista sittemmin näkyi, että se huhu Preussin kuninkaan matkasta ei ollutkaan kuin perätöntä lorua. Vaan kuninkaana minua pidettiin silti, vieläpä mitä rikkaimpana ja mahtavimpana. Ei vaan oltu selvillä minkä maan kuningas olin. Eihän mailmassa milloinkaan ole kuninkaista ollut puutetta, varsinkaan ei tähän aikaan. Tuon pienen kaupungin asukkaat eivät olleet koskaan kuningasta ketään nähneet, ja minkä valtakunnan hallitsijaksi milloinkin minua luulivatkaan, aina arvasivat väärin. Minä jäin kuin jäinkin "kreivi Pietariksi".

Kerran ilmestyi kylpyvieraitten joukkoon muuan kauppamies, joka oli aikanaan mennyt konkurssiin, rikastuakseen jälleen sitä äveriäämmäksi, ja kaikki isosti arvostivat häntä. Hänellä olikin leveänpuoleinen varjo, jos kohta hieman hatara. Hän oli tullut tähän pieneen kaupunkiin näyttääkseen sen asukkaille kuinka mahtava ja rikas hän oli muka; alkoipa minunkin kanssa kilpailla. Puhuttelin kultasäkkiäni ja seuraus oli, että tuo mies polonen, päästäkseen ihmisten halveksimista pakoon, lähti tipo tiehensä, mentyään toistamiseen konkurssiin. Pääsin hänestä erilleni. — Moni muukin rikas herra joutui minun tähteni keppikerjäläiseksi.

Vaikka kaikki olivat minulle alamaisia kuninkaallisen rikkauteni ja loistoni vuoksi, oleilin kuitenkin kotona varsin hiljaisena ja yksinäisenä. Olin tavasta hyvin varova enkä sallinut, että kukaan, oli se kuka hyvänsä muu kuin Bendel, tuli huoneeseeni, en sallinut sitä, oli syy minkä tähden puheelleni pyrittiin mikä tahansa. Niin kauan kuin aurinko paistoi olin huoneessani lukkoin takana, ja minusta sanottiin: kreivi on työssä kamarissaan. Niitten töitteni tähden muka lähtivät kuriirit milloin mitäkin asiata minun puolestani ajamaan. — Vasta iltasin joko puistossa taikka Bendelin neuvon mukaan valaistussa salissani vastaanotin vieraita, Bendel piti erinomaisen tarkkaa huolta minusta, jos joskus muualle menin, nimittäin forstmestarin puutarhaan, sen tyttären tähden, jota sydämmestäni rakastin.

Chamisso rakas, toivottavasti et ole unohtanut mitä rakkaus on! Paljon olisi sinulla kuitenkin opittavaa minun kokemuksista. Hän, Miina, oli todellakin rakastettava, hyvä, hurskas lapsi. Hän oli silmittömästi minuun ihastunut ja niin oli hän nöyrä, että ei arvannut olevansa sen arvoinen että minä häntä minäkään pitäisin; viattoman, nuoren sydämmensä kaikella voimalla hän vuorostaan rakasti minua, kostaen minulle rakkauttani. Hän rakasti niinkuin vain vaimo voi rakastaa, kokonaan alttiiksi antautuen ja uhrautuen, itseään unohtaen, ainoastaan sen hyvää ajatellen, jolle oli sydämmensä antanut, huolimatta siitä kuinka hänen itsensä kävi; sanalla sanoen: hän rakasti minua todellakin. —

Vaan minä — hirveitä hetkiä nuo, todellakin hirveitä, vaikka silti muistettavat — Bendelin kanssa kahden ollessani itkin ja voivotin heti kun olin ensimmäisestä rakkauden huumauksesta tointunut, ja aloin huolellisesti tarkastaa itseäni ja tekojani; minä onneton, joka olin varjoton mies, minäkö olin pettää tätä viatonta enkeliä, julmasti ja itsekkäästi! Vuoroin päätin ilmaista hänelle, Miinalle rakkaalle, tuon kamalan salaisuuteni, vuoroin vannoin vakaset valat, että muka ryöstäyn pois hänen seurastaan ja pakenen tielle

tietämättömälle, vuoroin taas itkin ja voivotin Bendelin kanssa, pyytäen häntä saattamaan minua forstmestarin puutarhaan. —

Toisin ajoin kuvittelin mielessäni, että kohta kaiketi tulee takaisin se harmajatakkinen, laiha mies ja itkin taas jos näytti siltä kuin olisi ollut turha toivoni. Olin tarkkaan laskenut minä päivänä hän tulisi, sillä hän oli sanonut, että vuoden päästä hän palaa, säntilleen muka jotta ei päivääkään myöhemmin eikä päivää varemmin, ja minä luotin hänen sanaan.

Miinan vanhemmat olivat rehellistä, kelpo väkeä, ainoata lastaan hyvin rakkaana pitivät ja minun ja hänen väli kummastutti heitä, jotka eivät tienneet mitä tehdä. He eivät olleet unissakaan ajatelleet, että kreivi Pietarin mielessä ei muuta ollut kuin heidän lapsensa, vaan nythän oli selvä kerrassaan, että hän oli heidän tyttäreensä silmittömästi rakastunut ja tytär häneen. — Tytön äiti oli siksi turhamielinen, että ei pitänyt avioliittoa mahdottomana ja teki parastaan saadakseen sitä aikuseksi; isä oli niin tervejärkinen, että piti eukkonsa hankkeita hullutuksina. Kumpanenkin oli sillä vakuutettu, että rakkauteni oli vilpiton. — Eivätkä muuta voineet kuin rukoilla lapsensa puolesta.

Minulla oli vielä tallella muuan kirje, minkä sain siihen aikaan Miinalta. — Niin, tätä kirjettä on hän kirjoittanut, se on hänen käsialaansa. Näin kirjoitti hän:

"Olenhan muuan heikko, tyttö hupakko; enkä saata uskoa, että minun armaani, jota hartaasti, niin hartaasti rakastan, minun, tyttö paran, mieltä pahoittaisi. — Olet niin peräti hyvä, sanomattoman hyvä; vaan älä minusta vääriä luule, Sinun ei pidä uhrata mitään minun hyväksi, sinä et saa yrittääkään mitään uhrata minun tähden. Vihaisinpa itseäni, jos sen tekisit. — Olet minun onnelliseksi tehnyt, olet opettanut minut rakastamaan. Lähde jo pois! — Tiedä mikä on kohtaloni; kreivi Pietari ei minulle kuulu, vaan maailmalle. Tahdon olla ylpeä kun kuulen mainittavan, mitä hän milloinkin on toimittanut ja aikaansaanut ja miten häntä on missäkin kunnioitettu ja ylistetty. Katsohan, tuota ajatellessani, suutun sinuun siitä, että olet tyttö hupakon tähden unohtanut ylevää tehtävätäsi. — Lähde pois, sillä jos et lähde, se ajatus tekee minun onnettomaksi, että olen onnellinen, autuas sinun, ah sinun kautta. — Enkö ole sinun elämäsi kuitenkin jollain öljypuunoksalla suloistuttanut ja ruusukukkasella, niinkuin siihen seppeleeseenkin, jota sinulle annoin, oli kiedottu oksia ja kukkasia? Olet sydämessäni, rakkahani, minusta eroamista älä pelkää — jospa kuolenkin, olen onnellinen, sanomattoman onnellinen sinun tähtesi."

Kyllä arvaat miten kipeästi nuo sanat kävivät sydämmeeni. Sanoin hänelle, etten ollut se miksi hän näytti luulevan; olen tosin rikas, vaan sanomattoman onneton mies. Olin muutaman kirouksen alainen, joka oli ainoa asia, minkä salasin häneltä, syystä siitä että vielä oli hieman toivoa minulla sen kirouksen alta päästä jotenkin. Oli sydämmellinen huoleni, että ehkä syöksyisi hän minun kanssa onnettomuuteen, hän, joka elämäni tiellä on ainoa valoni, ainoa onneni. Tuota selvittäessäni hän taas sitä itkemään, että olin niin onneton. Ah, hän oli niin rakastettava, niin peräti hyvä! Jos hän olisi vain yhden kyöneleen voinut pyyhkiä silmistäni, kuinka mielellään olisi hän kokonaan uhrannut itsensä.

Vaan hän ei hetikään ymmärtänyt sanojeni tarkoitusta; hän näet luuli yhä, että olin joku ruhtinas, jota oli ties mikä onnettomuus kohdannut, eikä hän heittänyt mielessään kuvittelemasta kuinka ylevä ja sankarimoinen hänen rakastettunsa oli.

Kerran sanoin hänelle: "Miina, tämän kuun viimeisenä päivänä voipi kohtaloni muuttua ja ratkaisun alaiseksi joutua — vaan jos ei se tapahdu, täytyy minun kuolla, koska en tahdo tehdä sinua onnettomaksi." — Hän itki ja laski päänsä minun rinnalleni. "Jos sinun kohtalosi muuttuu, salli minun vain tietää, että olet

onnellinen; vähät muusta, itselleni en mitään pyydä. Vaan jos onneton olet, tee minun osalliseksi onnettomuudestasi, että pääsen kuormaa kantamaan sinun kanssasi."

"Tyttö, tyttö, peruuta sanasi, se varomaton sanasi — sillä tunnetko minun onnettomuuttani minkälainen se on, tunnetko sitä kiroustani? Tiedätkö kuka minä olen — — mikä minua —? Näethän kuinka minua hirvittää tuo salaisuuteni!" Hän nyyhkyttäen heittäysi jalkojeni eteen ja uudisti pyyntönsä.

Forstmestari kun tuli sisään, sanoin hänelle, että ensi kuun ensimmäisenä päivänä aioin pyytää hänen tyttärtään puolisokseni! — sinä päivänä syystä siitä, että sitä ennen saattaa tapahtua paljo, joka voi muuttaa kohtaloani. Oli miten oli, rakkauteni oli muuttumaton.

Tuo kunnon mies oikein hämmästyi, kuullessaan "kreivi Pietarin" tuolla lailla puhuvan. Hän tarttui minuun syliksi, ja taas nolostui, kun oli unohtanut kuka olin muka. Vaan nyt häntä rupesi arveluttamaan naimishankkeen; hän alkoi kysyä ja puhella lapsensa tulevaisuudesta: oliko minulla mitä huomen lahjaa tarjota, oliko mitä takeita, että todellakin toteuttaisin aikomukseni y.m.s. Kiitin häntä, että hän minua noista asioista oli huomauttanut. Sanoin hänelle, että ajoin asettua näille tienoille, missä olin kansan suosiossa, ja elää huoletonta elämää. Pyysin häntä ostamaan tyttärensä nimessä paraimmat maatilat tässä maakunnassa ja minä olen suorittava hinnan. Tyttären sulhasta hän voisi sillä lailla paraiten palvella. — Hänelle tuli tuosta paljo päänsäivä ja huolta, sillä kaikkialla, missä hän kuulusteli kaupan olevia maatiloja, oli ollut samoilla kaupoilla muuan muukalainen, joka olikin ostanut noin miljoonan markan edestä maata.

Totta puhuen, olin häneen vähin kyllästynyt ja siitä syystä olin hyvilläni kun hänestä pääsin erilleni joksikin ajaksi. Miinan äiti oli hieman kuuro eikä hän sen vuoksi ollut ensinkään kateellinen jos joillakin muilla oli kunnia kreiviä puhutella.

Äiti tuli tyttärensä seuralaiseksi ja molemmat pyysivät minua viipymään hetken aikaa vielä heidän kanssa; vaan ei sopinut minun enää jäädä sinne, sillä näin kuinka kuu oli taivaanrannalle nousemassa. — Oli aika lähteä.

Huomenillalla menin taas forstmestarin puutarhaan. Olin heittänyt ison viitan hartioilleni, hatun olin painanut silmilleni ja menin Miinaa puhuttelemaan. Kun hän katsoi minuun, liikahti hän ikäänkuin tahtomattaan; silloin muistui elävästi mieleeni se yö, jolloin olin näyttäytynyt kuutamossa, se hirveä yö. Miina se oli todellakin. Vaan ehkä hän ei ollut minua tuntenutkaan. Hän näytti kovin hiljaiselta ja miettiväiseltä — minulla oli kovin mieli raskas — nousin seisoalleni. Hän heittäysi hiljaa nyyhkyttäen rinnalleni. Minä poistuin.

Siitä lähtien tapasin hänet useimmiten itkemästä; kävi yhä synkemmäksi mieleni. Tytön vanhemmat ne vain mahdollittoman onnellisia olivat. Se merkille pantava päivä lähenemistään läheni, kamalana ja mustana kuin mikähän ukkospilvi. Aatto oli käsissä, minun oli vaikea hengittää. Olin varalta täyttänyt kultarahoilla muutamia arkkuja, odotin maltittomasti 12:n hetken tuloa. — Jo oli käsissä tuo tärkeä aika. — Minä istuin ja odotin, kellonviisaria katsellen, sekunteja ja minutteja lukien, niinkuin olisivat ne olleet puukoniskuja. Kuullessani jotain ääntä mitä hyvänsä hypähdin seisoalleni. Jo alkoi päivä sarastaa. Hitaasti tirkkeni aika, tuli puolisen aika, ilta, yö; kellonviisarit nykähtivät, toivoni oli lakastumassa; kello soi 11 eikä näkynyt ketään, viimeisen tunnin viimeiset minuutit menivät eikä ketään näkynyt, kello alkoi soida 12:sta, nyt oli se otollinen hetki mennyt sivu — ja toivottomana minä mies polonen vaivuin vuoteelleni takaisin, surkeaan itkuun. Huomenna siis täytyi minun — yhä varjottomana — pyytää rakastettuani aviopuolisokseni; vasta aamupuolella tuli hetkeksi levoton uni silmiini.

V.

Oli vielä varhainen aamu, kun heräsin siitä että viereisestä huoneesta kuului kiivasta puhetta. Kuulin Bendelin kieltäyvän laskemasta sisään; Raskal huusi vihasesti että hän välittää viisi mokomasta kiellosta ja vaati vaatimalla että hän laskettaisiin minun huoneeseen. Hyvänsuojea Bendel huomautti häntä siivosti että seuraus semmoisesta röyhkeydestä, jos se tulisi minun tietooni, olisi etusasta palveluksesta erottaminen. Raskal uhkasi lyödä häntä jos hän yhä niskottelisi.

Kesken pukemista avasin oven ja huusin Raskalille: "Mitä asiaa sinulla, lurjus?" — Hän peräysi pari askelta ja vastasi kylmäkiskoisesti: "Pyydän nöyrimmästi Teitä, herra kreivi, kerrankaan näyttämään varjonne ... aurinko paistaa kartanolla parasta aikaa varsin kirkkaasti." —

Tuntui kuin ukkonen olisi iskenyt minuun. En isoon aikaan saanut sanaa suustani. — "Mitenkä sinä, renki, kohtelet minua?" ... Tyyneesti hän keskeytti puhettani: "Renki saattaa olla rehellinen mies silti, vaikka hän ei tahdokaan palvella varjotonta isäntää; irti sanon itseni Teidän palveluksestanne". Minun täytyi koittaa toista keinoa. "Raskal rakas, kuinka on mieleesi juolahtanut noin hullunkurinen ajatus, mitenkä voit ajatella, että...?" Vaan hän tyyneesti yhä sanoi: "On ihmisiä, jotka väittävät, että olette varjoton ... siis, pitkittä mutkitta, näyttäkää varjonne tahi laskekaa minut palveluksestanne."

Bendel, kalpeana ja vavisten, vaan malttavampi kuin minä, antoi minulle muutaman viittauksen että tarjoaisin hänelle rahaa, jolla käy lahjoaminen ketä hyvänsä, vaan sekin oli turhaa työtä; hän heitti rahat lattiaan jalkojeni juurelle: "Varjottomalta en vastaanota mitään". Hän kääntyi minulle selin ja poistui, hattu päässä, jotain laulua hyrähdellen, huoneesta hitain askelin, Seisoin siinä Bendelin kanssa kuin kivettynyt, nolona katsoen hänen jälkeensä.

Raskaasti huokaellen ja kuolema sydämmessäni valmistausin vihdoinkin lupaukseni toteuttamaan ja kuin rikollinen ikään tuomarini eteen esiintymään forstmestarin puutarhaan. Menin siihen puitten varjostamaan lehtimajaan, jota sanottiin kreivi Pietarin majaksi ja jossa minua olivat odottamassa tälläkin kerralla. Iloisena ja huoletonna tervehti minua tytön äiti. Vaan Miina istui siinä kalpeana ja kauniina kuin ensi lumi, joka syksyllä kukkia peittää, kohta taas vedeksi sulaakseen. Forstmestari, joku kirjoitettu paperi kädessään, käveli kiivaasti kahakäteen ja näytti siltä kuin olisi hän tahtonut salata mielenkuohuaan, jonka hänen tavallisissa oloissa jäykät ja liikkumattomat kasvonsa, vuoroin punaisina vuoroin kalpeina, ilmaisivat. Hän tuli luokseni minun tullessani sisään ja pyysi sadakseen puhutella minua kahden kesken. Se polku, jonne hän kutsui minut perässään kulkemaan, vei muutamaan laitaan ja puuttomaan puutarhan osaan. — Äänetönnä istahdin muutamalle penkille ja hetken aikaa oltiin vaiti.

Forstmestari kiivaasti yhä käveli kahakäteen, kunnes lopulta äkkiä seisahtui eteeni ja katsottuaan siihen paperiin, joka oli hänellä kädessä, tuikeasti minulta kysyi: "Herra kreivi, te ehkä tunnette muuatta miestä, nimeltä Pietari Schlemihl, häh?" En puhunut mitään... "Muuatta miestä, jolla on erinomaiset lahjat ja ominaisuudet — häh?" Hän odotti vastausta. — "Entä jos itse olisin se mies?" sanoin vihdoinkin. — "Se",

lisäsi hän, kiivaasti tiuskien, "joka on varjonsa hukannut!!" — "Tuota olen aavistanut, tuota olen aavistanut," huusi Miina, "niin, olenhan jo aikoja sitten sen tiennytkin!" ja hän heittäysi äitinsä syliin, joka hämmästyksissään ja tytärtään halaillen nuhteli häntä siitä, että hän onnettomuudekseen oli salannut tuota asiaa. Vaan Miina oli, kuin Arethusa, muuttunut kyynellähteeksi, joka joutui kutreilleen minun ääntäni kuullessaan.

"Ja te kelvoton," huusi forstmestari vihoissaan, "olette tavattoman röyhkeästi pettäneet minua ja tytärtäni; ja te olette muka rakastavinnanne häntä, jonka olette tällä tavalla pettäneet! Katsokaahan kuinka hän tuossa itkee ja käsiään vääntele. Hirveätä, hirveätä!"

Olin siihen määrään pökerryksissä, että aloin höpistä: "Oli miten oli, eihän varjo ole kuin pelkkä varjo vain, jos hätä tulee, niin tulee kai varjottakin toimeen, tarpeetonta on tästä asiasta kovin suurta melua nostaa." Vaan tunnossani myönsin, että tuo puheeni oli lorua, jotta herkesin puhumasta, eikä hän huolinut edes vastatakaan. Kuitenkin lisäsin: "minkä on hukannut, sen voipi saada takaisin joskus."

Vihasesti huusi hän: "Tunnustakaahan, tunnustakaa, millä lailla olette varjonne menettäneet!" Minun täytyi turvautua taasenkin valeeseen: "Muuan tolvana kerran taitamattomasti varjooni astui, jotta tuli siihen iso reikä ... olen korjatteelle lähettänyt varjoni, sillä rahalla saa paljon aikaa, jo eilettäin olisi minun pitänyt saada se takaisin."

"Hyvä on, hyvä, hyvä!" vastasi forstmestari vuorostaan, "te kositte nyt tytärtäni, on toinenkin kosija, minun on asia tyttärestäni huolta pitää. Kolme päivää annan teille varjonne korjauksen varalle; jos kolmen päivän perästä palaatte takaisin oikean varjon kanssa, olette tervetulleet. Vaan neljäntenä päivänä, jos ette ole palanneet, niin saatte uskoa, että olen antava tyttäreni toiselle kosijalle puolisosksi." — Yritin vielä sanoa sanasen Miinalle, vaan hän itki kovasti ja turvansi äitiinsä; ja äiti äänetönnä viittasi minulle, käskien minun mennä. Horjuvin askelin meninkin ja minusta tuntui kuin olisi maailma hävinnyt taakseni.

Olin joutunut Bendelin rakkaasta huolenpidosta erilleni ja harhailin metsissä ja niityillä. Tuskan hiki juoksi otsaltani ja huokaukset pääsivät ehtimiseen rinnastani; olin kuin mieletön.

En tiedä kuinka kauan olin sillä lailla kuleksinut, kun arvaamatta joku tarttui minuun käsivarresta jollakin päivänpaisteisella kankaalla. — Pysähdyin ja katsoin taakseni ... se oli harmajatakkainen mies, joka näytti siltä kuin olisi hän kiivaasti juossut perässäni hengästyksiin asti. Hän alkoi kohta puhutella minua:

"Lupasin tänään teitä tapaamaan tulla, vaan te ette malttaneet odottaa. Vaan ei ole hätää mitään, te osaatte ottaa hyvältä neuvosta vaari, voittehan saada varjonne takaisin, jos haluatte, ja palata kohta forstmestarin puutarhaan. He sanoivat teidät tervetulleiksi, ja kaikki on ollut vain pientä pilaa muka. Raskalista, joka on pettänyt teitä ja joka on kosimassa morsiantanne, pidän minä huolen, hän, mies parka, on jo tarpeeksi kypsä."

Olin vielä kuin unissani. "Lupasin tänään —?" tuota hänen puhetta jäin ajattelemaan — hän oli oikeassa, olin kaiken aikaa yhden päivän suhteen erehtynyt. Oikealla kädelläni koitin oliko kukkaroni tallella... Hän arvasi mikä minulla oli mielessä ja peräysi kaksi askelta.

"Olkaa huoleti, herra kreivi, kukkaronne saatte pitää." Öllistäen, ihmetellen katselin häntä. Hän sanoi: "Pyydän teitä suostumaan vaan muutamaan joutavaan pyyntööni; olkaa vain hyvä ja kirjoittakaa nimenne tämän paperin alle." — Siinä paperissa oli luettavana seuraavat sanat:

"Suostun täten, kun sieluni erkanee ruumiistani, jättämään sieluni perinnöksi sille, jonka hallussa on tämä paperi."

Katselin ääneti ja ihmeissäni tuota paperia ja sitä harmajata miestä, vuoroon kumpastakin. Hän oli sillä välin pistänyt muutaman uuden kynän veripisaraan, joka oli kädelläni, orjantappuran oka muuan kun oli sitä äskettäin haavottanut.

"Kuka te olettekaan?" kysyin vihdoinkin. "Vähät siitä kuka olen," vastasi hän, "ja eikö näy päältäkin päin? Mies polonen, mikähän lie oppinut jokunen, jota hänen ystävänsä palkitsevat kiittämättömyydellä niistä komeista lahjoista, joita hän antaa heille, ja jolla ei ole muuta hupia tämän maan päällä kuin vähäsen kokeilimisia kaikenlaisia... Vaan kirjoittakaa toki nimenne tämän paperin alle! Tänne, oikealle puolelle: Pietari Schlemihl."

Pudistin päätäni ja sanoin: "Anteeksi, vaan nimeäni en kirjoita." —
"Ettekö," hän ihmetteli, "ja miksikä ette?"

"Näyttää toki arveluttavalta jossain suhteessa sieluni antaminen varjoni tähden"... "Vai niin, vai niin!" hän yhä kummasteli, "arveluttavaltako?" ja hän naurahti pilkallisesti. "Vaan sanokaahan minulle, mitä se sielunne oikeastaan onkaan? Oletteko sitä koskaan nähneet ja mitä aiotte sillä toimeensaada kuoltuanne, häh? Olkaahan vain hyvillänne, että olette tavanneet muutaman asianharrastajan, joka tuosta joutavasta kalusta, jota toiset sanovat galvaaniseksi voimaksi, toiset sähkövoimaksi, mikä miksikin, oikean hinnan maksaa tahtoo, nimittäin antaa teille siitä oman ruumiinne varjon, jolla voitte vuorostanne saada morsiamen ja tiesi mitä hyvää ikinä haluatte. Vai tahdotteko heittää tuota tyttö riepua sen kelvottoman konnan Raskalin käsiin, häh? Vaan käykäähän omin silmin katsomassa; tulkaahan minun kanssa, niin mennään forstmestarin puutarhaan", kehotti hän, taskustaan ottaen ja minulle tarjoten kaapun semmoisen, joka tekee ihmisen näkymättömäksi.

Minun täytyy tunnustaa, että minua sanomattomasti hävetti joutua naurun alaiseksi tuon miehen nähden. Vihasin häntä koko sydämmestäni ja uskon, että tämän vastenmielisyyteni vuoksi eikä niinkään periaatteellisista syistä kieltäysin nimeni allekirjoituksella ostamasta takaisin varjoani, vaikka kylläkin olisin tarvinnut sitä. Minua kauhistutti yksin se ajatus, että tuo ruma juonittelija, tuo irvinaama, astuisi pilkallisesti minun ja rakastettuni, kahden haavoitetun sydämmen, väliin. Arvelin, että se mikä oli tapahtunut oli sallittu ja että surkeuteni oli peruuttamaton: sen vuoksi käännysin miehen puoleen ja sanoin:

"Olen teille varjoni myynyt tästä kukkarosta, joka kyllä on hyvä olemassa ja etusa, vaan minua on kovasti kaduttanut tuo kauppa. Eikö peruuteta sitä, Jumalan tähden?" Hän pudisti vain päätään ja heittäysi synkän näköiseksi. Lausuin vielä: "Enkä halua mitään enää myydä teille, vaikka saisin varjonikin takaisin, enkä siis nimeäni tuohon paperiinne kirjoita, en! Siitä käy päättäminen pitkittä mutkitta, että ne naamiaishuvit, joihin kutsutte minut osalliseksi muka, olisivat teitä huvittavaisempia kuin minua; siis en rupea, en sekau niihin, ja koska niin on, hyvästi!"

"Onpa ikävä, herra Schlemihl, että te ette voi suostua kauppaan, johon olen ystävällisesti teitä kehotellut. Vaan olkoon, entä vasta olen onnellisempi. Hyvästi sitte, näkemiin asti! — Sivumennen sallikaa kumminkin minun osottaa, että niitä kaluja, joita ostan kulloinkin, en heitä homehtumaan suinkaan, pidän kuin pidänkin niitä sievästi."

Hän veti heti varjoni taskustaan, laski sen levälleen nurmelle, auringon puolelle jalkoihinsa, sillä lailla, että hän kulki kahden varjon välissä, hänen oma varjonsa toisella puolen ja minun varjoni, joka häälyi

seuraamaan häntä sekin, toisella puolella. Minne hän meni, sinne minunkin varjoni.

Kun en ollut kaualle aikaa varjoani nähnyt ja nähdessäni nyt kuinka se oli tuon kelvottoman miehen hallussa, juuri silloin kuin olisin sitä paraiten itse tarvinnut, sydämmeni oli pakahtua ja aloin katkerasti itkeä. Tuo inhottava mies ylpeili siitä minulta ryöstetystä kalustaan ja uusimaan tarjoustaan rupesi hävyttömästi.

"On se vieläkin kaupaksi, ei muuta kuin nimenne kirjoitatte, niin Miina parka pääsee tuon konnan Raskalin kynsistä teidän, herra kreivin, syliin ... ei kuin nimenne kirjoitatte, muuta ei." Kyyneleet alkoivat taas juosta silmistäni, vaan käännyn hänelle selin ja käskin hänen mennä.

Bendel, joka huolissaan oli etsinyt minua, saapui samassa luoksemme. Kun se uskollinen palvelijani minut näki itkusilmin ja minun varjoni, jota hän tunsikin minun varjoksi, tuon eriskummallisen, harmajan miehen hallussa, päätti hän heti, vaikkapa väkisinkin, toimittaa minulle takaisin omaisuuteni, ja koskapa hän ei osannut harmajan miehen kanssa siivosti keskustella, hyökkäsi hän heti hänen kimppuunsa kovilla sanoilla ja vaati häntä, pitemmittä mutkitta, paikalla antamaan minulle takaisin varjoni. Vaan harmaja mies, vastauksen sijasta, kääntyi viattomalle nuorukaiselle selin ja alkoi mennä matkoihinsa. Vaan Bendel nosti kuhmuisen sauvansa, mikä oli hänellä kädessä, ja rupesi, astuen hänen jälissään, ankarasti käskemään häntä heti heittää luotaan varjoni ja hosumaan häntä minkä ikinä jaksoi selkään. Harmaja mies, aivan kuin jos hän olisi ollut selkäsaunoihin hyvinkin tottunut, kyyryssä selin kiirehti pois, Bendel kintereillä. Katselin tuota menoa kauan, kunnes lopulta katosivat näkyvistäni kaikki, harmaja mies, Bendel ja varjoni. Olin taas yksikseni jäänyt minä mies polonen.

VI.

Kun olin jäänyt yksikseni siihen autioon korpeen, aloin taas kovasti itkeä ja sanomattoman raskasta sydäntäni keventää. Vaan en nähnyt surkeudelleni mitään rajoja, ei loppua, ei määrää, ja hirveästi janoissani imeskelin sydämeni haavoja, joihin hän oli uutta myrkkyä kaatanut. Kun mielessäni Miinaa ajattelin ja hänen mielevä, ihana kuvansa, semmoisenaan kuin olin nähnyt häntä, itkussasilmin ja kalpeana, ilmaantui eteeni, silloin astui röyhkeänä ja irvisuuna Raskalin haamu minun ja Miinan väliin, käsilläni peitin silmiäni ja pakenin yhä kauemmas korpeen; vaan ei jättänyt minua tuo hirveä näky silti, yhä ajoi minua takaa, kunnes hengästytyksissäni kaaduin pitkälleni maahan, jota kostutin kyyneleilläni.

Ja kaikki tämä surkeus muutaman varjon takia! Ja olisin sen varjon saanut takaisinkin, kunhan olisin nimeni kirjoittanut muutamaan paperiin. Aloin ajatella tuota harmajan miehen tarjousta ja kieltoani siihen suostumasta. Kolkoksi kävi mieleni ja jouduin lopulta pää pyörälle etten tiennyt miten olla miten eleä.

Tuli ilta. Nälkääni söin metsän hedelmiä ja janooni join vettä muutamasta purosta. Olin yötä muutaman puun juurella. Aamulla heräsin raskaasta unesta, siitä että kuulin kuinka kuorsaelin niinkuin kuoleva ihminen. Bendel lienee eksynyt minun jäliltäni, ja olin siitä hyvilläni. Minua ei haluttanut palata ihmisten pariin, joita pakoon olin lähtenyt niinkuin mikähän villi eläin. Sillä lailla tirkkeni kolmisen päivää.

Neljännän päivän aamuna olin muutamalla hietikolla, jossa päivä räikeästi paistoi, ja istuin siinä kivellä, sillä aurinko oli minusta nyt mieluinen, sitä kun en ollut nähnyt isoon aikaan. Sydäntäni ravitsin toimetomuudellani. Arvaamatta pelästyin jostain äänestä, katsoin taakseni, paetakseni, vaan en nähnyt ketään. Vaan päivän paahtamalla hietikolla näin arvaamatta ihmisen varjon kulkevan ohitseni, ja se olikin minun varjoni näköinen, siltä minusta tuntui, siitäkin syystä, että se kulki noin yksinäisenä, herrastaan erillään.

Sydän vavahti rinnassani ja ajattelin: Varjoni, etsitkö herraasi? Minä tahdon olla herrasi. Ja juoksin sen perässä, kiinniottaakseni sitä; ajattelin näet, että jos onnistuisi minun päästä niin lähelle, että jalkani koskisi siihen, niin se kaiketikkin tarttuisi jalkaani ja tottuisi ajan oloon minuun.

Varjo alkoi heti paeta allani ja minun täytyi sitä kevytjalkaista pakolaista ruveta takaa-ajamaan juoksujalassa, johon kiivaaseen juoksuun sain voimaa ainoastaan siitä toivosta, että ehkä pelastuisin surkeasta tilastani. Varjo pakeni muutaman kaukaisen metsän rannalle päin, jonka siimekseen se kai toivoi pääsevänsä piiloutumaan. Huomasin sen, pelästyin, koska oli mahdollista että se pakoon ennättäisi, ja palava halu innostutti minua ja pani jalat alleni; eikä aikaakaan, niin tulin varjoa jo hiukan lähemmäs, jotta huomasin, että vielä sen saavutan. Äkkiä se pysähtyi ja kääntyi minuun päin. Niinkuin jalopeura hyökkää saaliinsa niskaan, niin minäkin aika harppauksella hypähdin varjon viereen ottaakseni sitä haltuuni ... vaan arvaamatta tapasin kovan vastarinnan aivan kuin olisi ihminen tullut juosten minuun pahki. Kävi niin kipeästi kylkiluihini etten muista milloin olisi niin kipeästi koskenut.

Säikähdyksestäni oli se seurauksena, että käsivarsillani, tietämättäni ja tahtomattani, tulin syleilleeksi sitä, mikä näkymättömänä seiso i edessäni. Syöksyin samassa pitkälleni maahan; ja allani, selällään, makasi ihminen, johon olin lujasti takertunut ja joka vasta nyt tuli näkyviin, oltuaan sitä ennen näkymättömänä kerrassaan.

Nyt selvisikin koko tapaus ja näytti minusta varsin luonnolliselta. Tuolla miehellä oli arvattavastikkin ollut kädessään se ihmeellinen linnunpesä, joka on sen laatuinen, näet sen, että se, jonka kädessä se on, jää näkymättömäksi, vaan hänen varjonsa kyllä näkyy; kädessään oli hän pitänyt tuota linnunpesää, juostessaan minua pakoon, vaan kun saavutin hänet, luiskahti se hänen kädestään. Katsoin ympärilleni, ja, aivan oikein, huomasinkin sen linnunpesän näkymättömän varjon, juoksin sen varjon luo ja sainkin pesän käsiini. Samassa tulin minä, varjoton mies, itse näkymättömäksi.

Tuo mies kavahti seisoalleen ja katsoi ympärilleen olinko missä minä, hänen voittajansa, vaan sitä ei hän nähnyt missään, vaikka päivä paistoi kirkkahasti, ei minua eikä minun varjoakaan. Mies parka ei ollut näet tullut luonnollisesti ajatelleksikaan eikä hädissään hoksannut, että minä, juostessani häntä takaa, olin varjoton. Päästyään selville siitä, että minä olin kadonnut, hän epätoivoissaan repi hiukset päästään. Vaan minulle kävi nyt mahdolliseksi jälleen esiintyä ihmisten keskuudessa, kun minulla oli se ihmeellinen, näkymättömäksi tekevä linnunpesä kädessäni, ja kovasti halasinkin päästä ihmisten pariin. Mutta ei kyllä puuttunut tekosytä millä saato i tuntoani rauhoittaa, tuolta mieheltä ryöstettyäni hänen aarteensa, ja niitä levottomia ajatuksia pakoon päästäkseni kiiruhdin pois, katsomattanikaan enää jälkeeni oliko se mies parka minne joutunut; kuulin vain hänen huutoaan ja päivittelemisiään. Silla lailla tuo tapaus tapahtui, minun muistaakseni.

Mieli paloi sinne forstmestarin puutarhaan saadakseni omin korvin kuulla ja omin silmin nähdä, että harmaja mies oli puhunut totta; vaan en ollut selvillä siitä missä olin, jonka tähden menin muutamalle mäelle, josta saatto i nähdä ympäristöä. Ja näinkin mäen kukkulalta sen pienen kaupungin ja forstmestarin puutarhan jalkojeni alla. — Sydämmeni alkoi tykkiä ja kyyneleitä alkoi taas, vaikka toisesta syystä kuin äskettäin, juosta silmistäni: saan nähdä häntä jälleen. — Ikävä joudutti askeleitani sille polulle, joka vei nopeimmin perille. Sivuutin muutamia kaupungista palaavia talonpoikia, heidän näkemättä. He puhuivat minusta, Raskalista ja forstmestarista; en halunnut kuulla heidän puhetta, kiirehdin sivu.

Puutarhan portista sisään mennessäni, mieli kuohussa niinkuin hartaasti odottelevan ikään, oli kuin jos olisi joku naurahtanut; minua hirvitti, katsoin sukkelaan ympärilleni; en huomannut ketään. Astuttuani muutamia askeleita vielä, kuului minusta kuin olisi joku ihminen kävellyt vieressäni; vaan en nähnyt; otaksuin, että oli korvani pettänyt. Oli varhainen aamu, ei kukaan ollut kreivi Pietarin lehtimajassa, puutarha tyhjä oli vielä; kuleskelin niissä tutuissa paikoissa, menin asuinhuoneitten lähelle. Sama ääni, jota olin äsken kuullut, kuulin vieläkin, tällä kertaa selvemmästi. Pelonalaisena istuin muutamalle penkille, joka oli päivänpaisteisella paikalla oven vieressä. Kuului kuin joku näkymätön haltia olisi pilkallisesti naurahtaen istahtanut viereeni. Avain pistettiin lukon suuhun, ovi aukeni, forstmestari tuli ulos, paperi kädessä. Tuntui minusta kuin olisi pilvi kääriytynyt pääni ympärille, katsoin ympärilleni ja ... hirveätä ... se harmajatakkinen mies istui rinnallani, pirullinen hymy huulillaan katsellen minua. — Hän oli heittänyt sen ihmeellisen kaapun, joka teki kantajansa näkymättömäksi, hartioilleni, hänen jalkojensa juuressa oli, riitelemättä keskenään, hänen ja minun varjo, huolettomasti piti hän kädessään sitä paperia, jonka alle hän oli tuonnottain pyytänyt minua kirjoittamaan nimeni, ja, sillä aikaa, kuin forstmestari käveli kahakäteen lehtimajassa, hän, tuo harmaja mies, kuiskasi korvaani:

"Tehän kuitenkin kaikitenkin noudatitte kutsuani, tässä me nyt istutaan kahden saman kaapun alla. — Hyvä

on, hyvä on! Kaiketikkä te annatte takaisin minulle sen linnunpesänkin, ettehän sitä enään tarvitsekaan, ja tehän olette liian rehellinen mies pitääksenne kauemmin hallussanne toisen omaa ... vaan eipä silti, etten olisi teille mielelläni sitä lainaksi antanut, kiittää ei kannata." — Hän otti sen kädestäni enkä vastustanutkaan ollenkaan, hän pisti sen taskuunsa ja naurahti taas, vieläpä niin kovaa, että forstmestarikin katsoi mistähän tuo ääni oli syntyisin. — Istuin kuin kivettyneenä siinä.

"Teidän täytyy toki myöntää," sanoi hän, "että tämmöinen kaapu on paljon mukavampi. Se ei peitä ainoastaan miestä, vaan lisäksi hänen varjonsakin ja mitä hyvänsä hän kulettaakaan mukanaan. Katsokaahan, tässä olette kumpikin, te ja varjonne." Hän naurahti taas. "Huomaattehan, herra Schlemihl, mitä alussa ei tahdo melisuosiolla siihen on pakko lopussa kuitenkin. Ajattelin, että kyllä te vielä ostatte sen kalun minulta, otatte huostaanne morsiamentte (sillä vielä on siihen tilaisuutta) ja nostatamme Raskalin hirteen, sen lurjuksen, se on helppo asia, koska meillä on nuoraa tarpeeksi. — Kuulkaahan, annan teille kaupanpäälliseksi tämän kaapun."

Miinan äiti tuli huoneesta ulos ja keskustelu alkoi. — "Mitä askaroipi Miina?" — "Hän itkee." — "Typerä lapsi on hän. Eihän asia ole muutettavissa kuitenkaan." — "Tosin ei, vaan on liian aikaista antaa hänet toiselle!" — "Olet, mieheni rakas, kovin julma, sehän on oma lapsesi." — "Ei, äiti kulta, nyt olet väärässä. Jos tyttäreemme, vielä ennenkuin hän on itkenyt silmiään kuiviksi, huomaa olevansa rikkaan ja mahtavan miehen vaimo, on hän tointuva surustaan kuin unesta ikään, ja Jumalaa sekä meitä kiittävä, usko minun sanaani!" — "Jumala suokoon!" — "Tyttärellämme on tosin jo varsin suuret maatilat; vaan luuletko, että, sen jälkeen kun tuo keinottelija Pietar Schlemihl sai aikaan ne surkeat rötökset, kohtiaikoihin on ilmaantuva yhtä sopiva mies hänelle kuin Raskal? Tiedätkö kuinka rikas herra Raskal on? Hänellä on maatiloja tässä maassa, jotka ovat ainakin kuuden miljoonan markan arvoisia, eikä hän ole ollenkaan velkaantunut. Kauppakirjat ovat olleet minun nähtävinä. Hän se oli, joka minun edeltä oli paraimmat maatilat ostanut; ja sitä paitsi on hänellä salkussaan Tuomas Johnin arvopapereita, noin neljän miljoonan arvosta." — "Hän on mahtanut kovasti varastaa". — "Mitä joutavia! Hän on säästänyt minkä toinen on tuhlanut." — "Mieskö, joka on rikkaan herran pikenttinä ollut?" — "Oletpa typerä! Oli miten oli, hänellä on kuitenkin moitteeton varjo." — "On vainkin, mutta..."

Se harmajatakkainen mies naurahti ja katsoi minuun. Ovi aukeni ja Miina tuli ulos. Kyyneleitä juoksi hänen silmistä niille kauniille, kalpeille poskille; hän istui muutamalle tuolille puitten siimekseen ja isänsä istui toiselle tuolille hänen viereen. Isä hellästi tarttui hänen käteen, puhutteli häntä, vaan tyttörukka alkoi vaan yhä enemmän itkeä.

"Olet hyvä, rakas lapseni, olehan järkeväkin, ethän tahdo vanhan isäsi mieltä pahoittaa, minähän vaan hyväsi harrastan. Ei ole kummakaan, että olet suruissasi, vaan olet ihmeellisellä tavalla onnettomuudesta pelastunut. Ennenkuin sitä häpeällistä petosta huomasimme, rakastit häntä kovasti; tiedänhän sen, vaan en siitä sinua soimaa silti. Näet nyt itse kuinka kaikki on muuttunut. Onhan jokaisella pienellä koirallakin varjonsa, ja sinunko pitäisi miehelle semmoiselle ruveta, joka... Ei toki, ethän enää ajattelekaan häntä. — Kuulehan, Miina, nyt sinua kosii mies, joka ei päivänpaistetta pelkää, arvostettu, kunnioitettu mies, joka tosin ei ruhtinas ole, vaan jolla on kymmenen miljoonaa markkaa omaisuutta, siis kymmenen kertaa enemmän kuin sinulla, mies, joka tahtoo tehdä rakasta lastani onnelliseksi. Olethan minulle kuuliainen, ethän pane vastaan, annahan vain isäsi pitää sinusta huolta ja pyyhkiä pois kyyneleesi! Lupaahan, että suostut Raskaliin, lupaat kai?"

Hän vastasi väsyneen raukealla äänellä: "Ei minulla ole omaa tahtoa eikä omaa toivoa tämän maan päällä enää. Tapahtukoon isäni tahto." Paikalla tuli Raskalkin sinne, röyhkeänä, vakavana. Miina meni

taidottomaksi. Nyt se inhoittava harmaja mies katsoi vihasesti minuun ja kuiskasi korvaani: "Ja te tuota siedätte! Onko teillä ihmisen verta suonissanne vai mitä niissä juoksee?" Hän iski samassa pienen haavan käteeni, jotta siitä juoksi vähin verta ja sanoi: "Todellakin oikeata verta! — No, kirjoittakaa nimenne siis!" Minulla oli kädessäni paperi ja kynä.

VII.

Vapaasti saat minua arvostella, Chamisso rakas, enkä aio sinua lahjoa. Ankarasti olen jo aikoja sitten tuominut itseäni, sillä hivuttava tuska on sydämessäni asunut. Myötään on mielessäni ollut tuo vakanen elämäni hetki enkä ole voinut sitä muistella kuin nolona, nöyrytyneenä ja maahan asti sortuneena. — Ystäväni rakas, joka kevytmielisesti hiukankaan poikkeaa oikealta tieltä, hän tahtomattaan joutua toiselle polulle, joka viepi alespäin ja yhä alemmas; hän näkee taivaan tähtiä, vaan ne eivät opasta häntä, ei ole hänellä valikoimisen varaa, hänen on pakko mennä jyrkännettä ales tiesi kuinka syvälle. Sen ajattelemattoman harha-askeleeni jälkeen, jonka seurauksena oli, että kirous tuli osakseni, olin rikollisella rakkaudellani sotkeutunut toisen ihmisen kohtaloon; mikäpä minulla muu neuvoksi kuin missä olin turmiota aikaansaanut siinä koittaa, kun pikanen pelastus oli tarpeellinen heti kiirehtiä hätään arvelematta. Sillä viimeinen hetki oli käsissä. — Älä luule minua niin halpaseksi, Chamisso rakas, että olisin pitänyt vaadittua hintaa liian kalliina tai että olisin jotain, mikä omaani oli, säästäväisemmin pidellyt kuin kultarahojani. — Ei vainkaan, Chamisso, vaan minä sanomattomasti vihasin tuota eriskummallista, juonikasta keinottelijaa. En halunnut olla hänen kanssa missään tekemisissä, vaikka olinkin kukaties syyttä sortamassa häntä. Toimen sijaan tuli tapaus; ja kävi siis minun niinkuin toisinaan käy kansojenkin; asianhaarojen pakosta he joutuvat milloin mihinkin tilaansa. Myöhemmin olen sopinut itseni kanssa. Olen ensinnäkin oppinut pakonalaisuutta arvostamaan, ja mikä on enemmän pakonalainen kuin tehty teko, tapahtunut tapaus! Toisekseen olen tätä pakonalaisuutta oppinut kunnioittamaan jonakin viisaana sallimuksena, mikä on vaikuttamassa siinä suuressa myllyssä, jossa olemme osallisina kuin mitkähän pyöritetyt ja pyörivät rattaat; minkä pitää olla, sen täytyy tapahtua, ja tietenkin sallimuksen sallimana, jota lopulta opin kunnioittamaan minunkin kohtalossani ja sen kohtalossa, joka oli minun kohtalooni sotkeutunut.

En ole selvillä mikä siihen oli syynä, joko se, että olin kauheassa mielen jännityksessä ja levottomuudessa, vai väsymys, minä kun olen ollut niin kauan unetta ja ruuatta, vai kukaties se mielenkuohu, minkä minussa aikaansai tuon harmajan juonittelijan läheisyys; oli miten oli, juuri sillä hetkellä kuin minun piti kirjoittaa nimeni siihen kamalaan paperiin menin tainnoksiin ja jäin kuin kuolleeksi siihen pitkäksi aikaa.

Ensimmäiset äänet, jotka kohtasivat kuulevia korviani, toinnuttuani, oli jalanpolkemiset ja kiroukset. Kun aloin katsoa ympärilleni, huomasin, että oli pimeä ja tuo inhottava toverini haukkui minua minkä jaksoi. "Aivanhan sinä käyttäydyt kuin mikähän akka! — Ole mies ja tee minkä olet päättänyt tehdä taikka, jos on mielesi muuttunut, niin itke sitten ja päivittele!" — Nousin hitaasti seisoalleni ja katsoin ympärilleni puhumatta mitään. Oli myöhänen ilta, soittoa kuului valaistuista ikkunoista ja ihmisiä käveli parittain puutarhan poluilla. Muuan pari kävi istumaan sille penkille, jossa olin istunut ennenkuin tainnoksiin menin. He puhelivat keskenään siitä avioliitosta, johon olivat ruvenneet talon tytär ja rikas herra Raskal. — Se oli siis tapahtunut.

Heitin kädelläni sen näkymättömäksi tekevän kaapun päältäni; vaan samassa harmaja mies katosi

näkyvistäni. Aloin hiipiä pensaitten ja puitten synkimmässä siimeksessä puutarhan portille. Vaan minun kiusaajani, vaikka näkymättömänä, kulki jälissäni, yhäti minua sättien. "Tämäkö siis palkka siitä, että koko päivän olen vaalinut sinua, sinä heikkohermoinen herrasmies! Vai minusta aijot tehdä narrin! Hyvä, herra äkimys, menehän vain minua pakoon, vaan erottamattomia ystäviä me ollaan kuin ennenkin. Sinulla on minun rahani ja minulla sinun varjosi, emme siis pääse rauhaan kumpikaan. — Onko milloinkaan kuultu, että varjo olisi herralleen uskoton? Sinun varjosi ajaa minut sinun luo, kunnes lopulta otat sen haltuusi ja niin minä pääsen siitä erilleni. Minkä olet laiminlyönyt halusta sen täytyy sinun toimittaa kyllästymisestä ja ikävästä, vaikka liian myöhään; ei kukaan pääse kohtalooan pakoon." Sillä lailla hän hoki, turhaan pakenin, hän oli myötään kintereilläni, pilkallisesti puhuen varjosta ja kultarahoista. En saanut häneltä rauhaa.

Olin lähtenyt kulkemaan muuatta autiota katuja, joka vei talooni. En ollut entistä kotiani tuntea enää; akkunaruujuja oli säretty eikä näkynyt valkeaa missään. Ovet olivat lukossa eikä näkynyt yhtään palvelijaa. Hän nauroi selkäni takaa ja sanoi ivallisesti: "Niinpä niin; ei siellä ole ketään. Kuitenkin Bendel lienee kotosalla; hän oli kotiin tullessaan niin väsyksissään, että tuskinpa kykeneekään muuhun toimeen kuin pirtin vartioimiseen." Taas naurahti hän. "On hänellä juteltavia! — Hyvästi jää, näkemiin asti!"

Ovikellon nuoraan tartuin ja lopulta näkyikin tulta; Bendel oven takaa kysyi kuka oli soittanut. Kun se kunnon mies kuuli että se olin minä, hän kovin ilostui; ovi lensi selälleen ja heittäysimme toistemme syliin. Hän oli hyvin muuttunut, oli heikommaksi käynyt ja kivuloiseksi; minun hiukseni olivat menneet harmajiksi.

Niitten autioitten huoneitten läpi hän vei minut muutamaan syrjäisempään, pieneen huoneeseen, jota ryöstäjät olivat jättäneet rauhaan, toi minulle ruokaa ja juomaa, istuimme vieretysten ja hän alkoi itkeä. Hän kertoi minulle, että hän sitä harmajatakkista miestä, jota hän oli tavannut silloin kuin hän minun varjoani näytteli minulle, oli kauan ajanut takaa ja hosunut, kunnes oli eksynyt minusta jäljettämiin ja uupumuksesta jäänyt pitkälleen makaamaan. Kun hän ei löytänyt minua enää, oli hän mennyt kotiin, jossa kansa, Raskalin yllytyksestä, oli kohta sen jälkeen särkenyt kaikki akkunat ja hävittänyt huonekalut y.m. Sillä lailla oli kansa kiittämättömyydellään kostanut hyväntekijälleen. Palvelijani olivat menneet tiehensä mikä minnekin, poliisi oli kieltänyt minun enää kaupunkiin palaamasta ja käskenyt palvelijani 24 tunnin perästä korjata tavarani pois. Siihen, minkä olin jo kuullut Raskalin rikkaudesta ja avioliittoon menosta, tiesi hän lisätä niitä näitä. Tuolla roistolla, joka oli syypää kaikkeen siihen ilkityöhön, mikä oli tehty poissa ollessani, oli varmaankin ollut alusta pitäen tietoa minun varjottomuudesta. Luultavasti oli hän, kullanhimon yllyttämänä, pyrkinyt palvelukseeni ja heti teettänyt raha-arkkuuni avaimen, joten hän oli rikkauden koonnut, jota hänen ei tarvinnut enää työllään ja toimellaan kartuttaa.

Kaiken tuon Bendel kertoi minulle kovasti itkiessään; ja sitten itki hän ilosta kun oli minua jälleen tavannut sekä siitä että oltuaan tietämättömissä minun olopaikasta hän nyt tapasi minun tyyneenä ja maltillisena.

Semmoiseksi oli näet epätoivoni muodostunut. Näin surkeuteni jättiläisenä, muuttumattomana edessäni, olin sen tähden jo kaikki kyyneleeni hukannut eikä enää valitus päässyt rinnastani. Kylmäkiskoisena ja välinpitämättömänä vaelsin tässä matoisessa maailmassa.

"Bendel," sanoin hänelle, "tiedät kohtaloni. Kova rangaistus on tullut osakseni tekemäni rikoksen vuoksi. Sinä, viaton mies, lakkaa jo olemasta toverini. Lähden jo tänä yönä pois matkoilleni, satuloitse ratsuni, lähden yksin, sinä jäät tänne, niin olen päättänyt. Arvattavasti täällä on moniaita kulta-arkkuja; ne pidä

omanasi. Aijon yksin lähteä maailmaan vaeltamaan; vaan jos jokunen iloinen päivä ja onnellisempi aika kuin tämä nykyinen tulee osakseni, silloin muistan sinua, uskollista palvelijaani, jonka rinnalla olen monet kyynleet itkenyt ja sydämeni suruja ilmoittanut."

Hän kuuli käskyjäni allapäin, pahoilla mielin; hänen rukouksilleen, pyynnöilleen, neuvoilleen heittäysin kovakorvaiseksi; itkussa silmin toi hän hevoseni.

Vielä kerran puristin sen kunnan palvelijan kättä, heittäysin hevosen selkään ja pimeän yön suojassa jätin hyvästit sille paikalle, johon onneni oli hautautunut, siitä huoletonna mihin hevoseni oli viepä minut; sillä minulla ei ollut tässä maailmassa enää mitään määrää, mitään toivoa.

VIII.

Matkatoverikseni rupesi hetken päästä muuan jalkamies, joka, vähän matkaa hevoseni rinnalla käveltyään, pyysi saadakseen heittää lakkinsa taakseni hevosen selkään, meillä kun oli sama tie kulettava. Pitemmittä puheitta suostuin. Hän kiitti siitä vähäsestä avusta, palkinnoksi alkoi kiittää hevostani hyväksi muka, vieläpä ylistämään niitä onnellisiksi, jotka ovat rikkaita; lopulta rupesi ikäänkuin itseksensä pakisemaan; muita kuulijoita ei ollut hänellä kuin minä yksin.

Hän selvittää alkoi ajatuksiaan tämän maailman olostä ja menosta, eikä aikaakaan, niin jo otti metafysiikan käsiksi, jolta tieteenhaaralta vaaditaan selvitystä kaikkiin arvoituksiin. Sitä kysymystä, johon oli vastattava, hän esitti hyvin selvästi ja ryhtyi sitten siihen vastaamaankin.

Tiedät, ystäväni, minun myöntäneen, filosofein kirjoja koulussa luettuani, että minulla ei ole ensinkään niitä lahjoja, joita pitää olla filosoofeilla enkä ole heidän virkaan sotkeutunut; olen jättänyt monta asiaa omaan rauhaansa ja ajatellut, että ei niitä kaikkia maailman asioita kuitenkaan pysty ymmärtämään ja selville saamaan; olen, neuvosi mukaan, luottanut vain siihen terveeseen järkeen, joka on kaikille ihmisille yhteinen, ja koittanut kulkea omia teitäni, filosoofeista viisi. Vaan tämä puhelias mies, joka käveli hevoseni rinnalla, näytti minusta olevan varsin viisas ajattelija, hän osasi panna sanansa taitavasti vallan, rakensi, niin sanoakseni, kauniin ja säännöllisen aaterakennuksen, jolla oli vankka kivijalka ja joka nousi siitä korkeakattoisena ilmaan ja jalona kerrassaan. Vaan kuitenkin kaikitenkin puuttui siitä sisällistä ryhtiä eli juuri sitä, mitä olin kaivannut eikä ollut minusta tuon matkatoverini aaterakennus kuin semmoinen taiteellisesti koottu taideteos, joka ainoastaan ulkonaisella sievyydellään ja säännöllisyydellään miellyttää katselijaa; vaan mielelläni kuuntelin sitä kaunopuheliasta miestä, koska huomioni kääntyi mureistani ja kärsimyksistäni pois häneen.

Sitä tietä kulkiessamme alkoi päivä sarastaa; hämmästyin, nähdessäni itäisellä taivaanrannalla kirkkaita värejä, jotka ennustivat, että aurinko on kohtsiiltään nousemassa, sillä ei ollut likitienoilla niin minkäänäköistä suojaä, ei kiveä, ei puuta eikä pensastakaan. Aamusilla varhain varjot ovat pitkät ja komeat, kuten tietty. Ja olin matkatoverin seurassa, minä varjoton mies! Heitin silmäyksen siihen matkatoveriini ja hämmästyin yhä pahemmasti. — Hänhän olikin se harmajatakkinen mies.

Hän naurahti, nähdessään hämmästyistäni, ja alkoi rupertella, ennenkuin ehdin vielä sanoa yhtään sanaa: "Älkäämme vielä kuitenkaan erotko toisistamme vähään aikaan, koskapa meillä on keskenäisiä etuja toistemme seurasta — ja niinhän on tapa maailmassa, että ollaan ystäviä niin kauan kun on edut vielä yhteisiä — onhan tilaisuutta eroonkin joskus. Tämä tie, joka kulkee pitkin vuoren rinnettä, on kumminkin mukavin teidänkin kulkea; laaksoon teillä ei ole asiaa ja luonnollisesti te ette palaa ylös mäkeäkään enää. Tätä tietä minäkin kulen. — Huomaan, että käynte kalpeaksi ennenkuin aurinko on ehtinyt tulla näkyviinkään. Tahdonpa lainaksi antaa teille teidän varjonne siksi aikaa kuin tässä kahden vaellamme, entäpä siedätte minut läheisyydessänne. Teillä ei ole tosin enää Bendel vieressänne. Vaan minä tahdon halusta teitä palvella. Ette tosin rakasta minua, se on kylläkin ikävä. Vaan voittehan silti käyttää minua

hyväksenne. Paholainen ei ole varsin niin musta miksi häntä maalataan. Eilen te suututitte minua, tosi se, vaan tänään en enää huoli sitä muistaa, ja onhan teiltä aika kulunut hupaisemmasti tähänkin asti, sen myönnätte kai. — Ottakaahan koetteeksi varjonne käytäntöön taas."

Aurinko oli noussut, tiellä alkoi tulla ihmisiä vastaan; suostuin tarjoukseen, vaikka vastenmielisesti. Hän laski hymysuin varjoni maahan eikä aikaakaan, niin se oli jo hevoseni varjon vieressä ja juosta hölkytteli yhtä hilpeästi kuin sekin. Mieleni kävi hyvin oudoksi. Maalaisia tuli vastaan, jotka kunnioittavaisesti nostivat lakkinsa ja tervehtivät arvokasta herrasmiestä muka. Ahnain silmin ja sykkivin sydämmin katselin hevosen selästä sitä varjoa, joka ennen oli ollut minun, vaan jonka nyt olin oudolta mieheltä, vieläpä viholliseltani lainaksi saanut.

Harmaja mies huoletonna käveli vieressä, jopa hyrähteli muuatta lauluakin. Hän jalkasin, minä ratsun selässä — kiusaus oli liian suuri; äkkiä nykäsin suitsia ja kannustin hepoani, ajaen täyttä laukkaa toiselle tielle; vaan varjoni ei seurannutkaan mukaani, se putosi näet tienhaarassa hevosen selästä ja jäi odottamaan oikeata omistajaansa. Minun täytyi häpeissäni palata; se harmaja mies huoletonna käveli tiellä, hyrähtäen laulua loppuun ja sitten vasta alkoi pilkallisesti nauraa, nostaen varjon paikalleen takaisin ja neuvoen kuinka muka varjo vasta sitten pysyy siinä kuin minä tulen sen oikeaksi omistajaksi. "Minä pidän teitä varjosta kiinni," sanoi hän, "ettekä minusta erillenne pääse. Rikas mies, jommoinen te olette, tarvitsee varjoa, se on selvä sanomattakin. Olette vain moitittava siitä, että tuota ette ole ennen oivaltaneet."

Kulin eteenpäin sillä samalla tiellä; minulla oli kaikki tämän maailman mukavuudet, vieläpä sen kaikki loistotkin ja komeudet. Vapaasti ja keveästi saatoin kulkea, koskapa minulla oli varjo, jospa kohta lainattu; ja kaikkialla arvosteltiin minua niinkuin rikkaita arvostetaan. Vaan sydämessäni oli kuolema asumassa. Kummallinen toverini, joka oli siihen määrään nöyrä olevinaan, että sanoi olevansa maailman rikkaimman miehen keltoton palvelija, oli todellakin erinomaisen palvelevainen, mahdollottoman taitava ja näppärä, niinkuin tosiaankin pitää olla rikkaan miehen palvelija, mutta hän ei milloinkaan jättänyt minua yksikseni, aina vain oli vieressäni, hokien myötään, että minun pitäisi lopulta kumminkin suostua siihen kauppaan, jota hän oli esittänyt, jospa ei muunkaan tähden, niin kuitenkin päästäkseni hänestä erilleni. — Vihasin häntä, vaan hän oli minulle vaivaksi sen ohessa. Toisinaan suorastaan pelkäsin häntä. Olin joutunut hänestä riippuvaiseksi kerrassaan. Vietyään minut takaisin maailman prameuteen, jota olin pakoon mennyt, piti hän minut hallussaan. Minun täytyi kuulla hänen koreita puheitaan ja tunsin, että hän oli oikeassa. Onhan tosi, että rikkaalla pitää olla varjo ja että, jos halusin äveriäitten säätyyn kuulua, ei minulla kaiketikkaan muuta neuvoa ollut kuin suostuminen hänen tarjoukseen. Vaan toiselta puolen oli minulle selvä, että en tahtonut mistään hinnasta, en, vaikkapa varjoni takaisin saisin, myydä sieluani tuolle kamalalle miehelle. En tiennyt kuinka lopulta kävisi. Istuimme kerran muutaman luolan suussa, jota muukalaiset kävivät katsomassa ja joka oli vuorien välissä jossain. Se oli hyvin syvä, vettä pohjassa, niin syvä, että näytti siltä kun ei tapaisi pohjaa siihen heitetty kivi; ja maan alta kuului kuin kosken kohina kaukaa. Harmaja mies minulle selitti, kauniisti puhuen, runollisella kielellä kuvaellen, mitä paljon minä, jos minulla vain olisi varjo, voisin matkaansaada tässä maailmassa muka. Käsivarret polveni varassa kätkin kasvot käsiini ja kuuntelin sen kamalan viettelijän puhetta ja olin kahdella päällä ketä enemmän tottelisin: kiusaajaako vai omantuntoni varottavaa ääntä. Tuo kaksimielisyyys kävi lopulta sietämättömäksi ja ratkaiseva taistelu alkoi.

"Näyttää siltä, hyvä herra, kuin olisitte unohtaneet, että olen tosin sallinut teidän muutamilla ehdoilla jäämään seuraani, vaan että en ole missään suhteessa vapauttani luovuttanut teille." — "Jos käskette, menen heti pois." Kuului siltä kuin uhkaukseni olisi ollut hänelle varsin mieluinen muka. En puhunut

mitään. Hän ryhtyi heti käärimään kokoon varjoani. Kalpenin, vaan en kieltänytkään. Oltiin varsin kauan ääneti. Hän ensinnä ryhtyi puheeseen: "Etkö siedä minua, hyvä herrani, vihaatko minua, tiedän sen; vaan minkä vuoksi, sanokaahan! Siitäkö syystä, että minua julkisella maantiellä ahdistitte ja minulta sitä linnunpesää ryöstitte? Vai siitäkö syystä, että te, sen jälkeen kuin haltuunne uskoin, rehellisyyteenne luottaen, varjonne, te varkaan tavoin koititte ryöstää sen minulta? Puolestani en vihaa teitä! On varsin luonnollista, että kaikin keinoin, kavaluudella, väkivallalla y.m. pidätte puolianne; ja se, että teillä on ankarat periaatteet ja ajattelette niinkuin rehellisten ihmisten tulee ajatella, näyttää minusta sangen viattomalta harrastukselta, jota en ollenkaan vastusta enkä pahana pidä. — Asia on se, että minulla ei ole varsin niin ankaroita periaatteita; minä vain toimin niinkuin te ajattelette. Vai olenko minä teidän kurkkuunne tarttunut teiltä ryöstääkseni teidän kalliin sielunne, olenko, häh? Olenko minä yllyttänyt palvelijani teidän kimppuun ryöstämään teiltä sitä kukkaroa, minkä teille annoin, häh?" En kyennyt siihen vastaamaan; hän puolestaan jatkoi puhettaan näinikään: "Hyvä, hyvä, ette siedä minua; tuotakin ymmärrän vallan hyvästi enkä sitä paheksi. Meidän täytyy erota, se on selvä, ja minusta tekin alatte olla sangen ikävä. Jotta pääsisitte minun seurastani, joka teitä hävettää, ottakaa varteen neuvoani: ostakaa minulta se varjonne, niin on välimme selvä." — Osoitin kukkaroani ja sanoin: "Tästä hinnasta". — "Eikä!" vastasi hän. — Huokailin ja lausuin: "Olen samaa mieltä kuin te. Erotkaamme toisistamme, älkääkään te enää asettuko tielleni tässä mailmassa, joka on tietääkseni tarpeeksi avara meille kummallekin." Hän naurahti ja vastasi: "Olkoon menneeksi, hyvä herra, vaan sitä ennen tahdon ilmoittaa teille millä keinoin voitte, jos haluatte nähdä nöyrintä palvelijaanne, palauttaa hänet: teidän ei tarvitse kuin kukkaroanne pudistaa jotta rahat helisevät, niin kuulen kohta ja palajan luoksenne. Itsekukin tässä matoisessa maailmassa ajattelee omaa hyötyään; huomaatte, että minä katson teidänkin hyötyänne, sillä annan teille uuden lahjan. — Katsokaahan tätä kukkaroanne! — Vaikka olisi koi syönyt varjonne mitättömäksi, tämä kukkaro kuitenkin olisi yhdistämässä meitä toisiimme. Kun teillä on kultarahani, niin teillä on minäkin, kohta tulen jahka minua huudatte, tiedättehän, että olen halukas palvelemaan ystäviäni ja että varsinkin rikkaat ovat suosiossani; olettehan itse sitä kokeneet. — Vaan ainoastaan varjoanne en anna teille takaisin kuin yhdellä ehdolla."

Vanhat tuttavani joutuivat arvaamatta mieleeni. Kysäsin häneltä: "Kirjoittiko herra John nimensä tuon paperin alle?" — Hän naurahti. — "Ei ollut tarpeellistakaan pyytää niin hyvää ystävää kirjoittamaan nimeään." — "Missä hän on nykyään? Jumalan tähden, minä tahdon tietää sen." Hän hitaasti pisti kätensä takin taskuun ja vetäsi siitä esille Tuomas Johnin, jolla kasvot olivat kalpeat ja huulet siniset kuin kuolleella ikään; häin tuskin sai hän sanotuksi tärkeät sanat: "Oikealla Jumalan tuomiolla on minua tuomittu. Oikealla Jumalan tuomiolla on minua kadotettu." Minua kauhistutti ja sukkelaan luolan kuiluun heittäen kukkaron rahoineen kaikkineen lausuin harmajalle miehelle viimeiset hyvästit: "Vannotan sinua Jumalan nimessä, sinä hirviö! mene tiehesi äläkä milloinkaan enää tule nähtäväkseni!" Hän nousi synkän näköisenä ja hävisi niitten kallioin väliin, joitten keskellä oltiin.

IX.

Olin siinä varjotonna ja rahatonna; vaan sydämmestäni oli ikäänkuin kivi pudonnut, niin oli mieleni keveä ja hilpeä. Jos en olisi kadottanut lemmittyäni taikka jos tuntoni ei olisi minua soimannut hänen menettämisestä, niin olisin voinut olla onnellinenkin — en vain vielä arvannut mihin toimeen minun oli tästä puoleen ryhtyminen. Hain taskuistani eikö löytyisi niistä kultarahoja joitakuita; luin niitä ja naurahdin. — Olin jättänyt hevoseni ravintolaan, minua hävetti palata sinne, täytyi ainakin vartoa päivän laskua, se oli näet jotenkin korkealla vielä. Heittäysin lähimpäin puitten siimekseen ja aloin nukkua.

Nukkuessani näin ihania unia; tiesi mitä utukuvia leijaili ilmassa. Miinalla, morsiamellani, oli kukkasia hiuksissaan, hänen käydessä ohitseni, ja hän hymyili ystävällisesti minulle. Rehellisellä Bendelilläkin oli kukkasia ja ystävällisesti tervehtien kulki hän ohi. Monta muutakin tuttua näin, väen vilinästä sinuakin, Chamisso rakas. Päivän valossa oli selvästi näkyvissä kaikki, vaan varjoa ei ollut yhtään; ja, ihme, pahalta tuo ei näyttänyt... Kauniita kukkasia siinä oli näet ja iloisia, laulelevia, toisiaan rakastavia ihmisiä, jotka kulkivat palmu-metsässä edes takaisin... Eivät nuo keveät olennot yhdessä kohti pysyneet kauankaan enkä oikein selville päässyt heistä; oli miten oli, tuo uni oli minusta mieluista ja sitä vain pelkäsin, että kesken heräisin; vaan heräsin lopulta kumminkin, mutta ummistin silmäni vielä jotta nuo katoavat näyt jäisivät mieleeni kutakuinkin kauan...

Loin silmäni auki vihdoinkin, jolloin aurinko oli taivaanrannalla vielä, vaan itäisellä; olin näet nukkunut aamuun asti. Pidin sitä viittauksena siihen, että minun ei ollut palajaminen enää ravintolaan. Eikähän se tavarani, mikä sinne oli jäänyt, isonarvoista ollut enkä sen menettämistä kovinkaan isona vahinkona pitänyt. Päätin lähteä jalkapatikassa muuatta maantietä kulkemaan vuoren rinnettä pitkin metsän läpi, sallimuksen huostaan jättäen matkan määrän. En taakseni katsonut enkä aikonut Bendeliltä apua pyytää, vaikka hän oli tarpeeksi rikas kyetäkseen auttamaan ja olisi varmaankin ollut siihen halukaskin. Tarkastelin hetkisen pukuani ja huomasin, että se ei ollut hyvinkään komea. Jo Berliinissä oli minulla ollut tuo vanhanpuoleinen takki ylläni enkä osaa sanoa miten se oli joutunut päälleni tälle matkalle lähtiessäni. Lakki oli minulla päässä ja vanhat saappaat jalassa. Tukevan ryhmysauvan tein ennen lähtöäni.

Metsässä muuan vanha talonpoika tuli vastaan, ystävällisesti tervehtien, eikä aikaakaan, niin jo alettiin niitä näitä jutella toisillemme. Niinkuin uteliailla matkailijoilla on tapana, aloin kysellä tietä, asukkaita, vuodontuloa ja muuta semmoista. Järkevästi ja puheliaasti hän vastasi kysymyksiini. Jouduimme muutaman joen rannalle, missä tulva oli äskettäin puita kumoon kaatanut kummallakin puolella jokea. Minua hirvitti se suojaton, puuton paikka, ja laskin hänen kulkemaan edelläni. Vaan tuo mies pahas rupesi, meidän tultuamme sille suojattomalle paikalle, missä päivä paistoi kirkkahasti, kertomaan siitä äskeisestä tulvasta ja minkä suuren häviön se oli aikaansaanut. Hänen kääntyessä puoleeni huomasi hän mikä minulta puuttui, säikähti kovasti ja sanoi kesken puhettaan: "Hyvänen aika, eihän teillä ole varjoa!" — "Ei ole, pahaksi onneksi ei ole!" vastasin ja huokasin. "Minulla oli näet tuonnottain kova tauti semmoinen, että lähti hiukset, katosi kynnet, vieläpä varjokin hävisi tielle tietämättömälle. Nähkää, olen jo siksikin ikämiehiä, että hiukset kasvavat hitaanpuolisesti ja harmajathan ne ovatkin, eikä kynnetkään ole liika

pitkiä enää, aivan luonnollista on siis että varjokaan ei tule takaisin kovin kiireesti." — "Vai varjoton mies! Jopa jotain!" vanha mies kummaeli, "ei varjoa yhtään, sepä paha tosiaankin. Sepä oli hirveä tauti teillä, oli todestakin kova tauti." Vaan ei hän enää siitä tulvasta kertomustaan jatkamaan ruvennut, ei haluttanut häntä; ensimmäisessä tienhaarassa hän erosi minusta, puhumatta sanaakaan, hyvästiäkään jättämättä. — Hyvä mieleni oli mennyt ja aloin katkerasti itkeä.

Allapäin pahoilla mielin kulin eteenkäsin ja vältin visusti ihmisiä. Metsissä, ihmisten ilmoista kaukana, oleilin enimmäkseen; päästäkseni jonkun paikan poikki, missä päivä paistoi, piti minun toisinaan tuntikausia odotella, kunnes ihmiset olivat sieltä poistuneet, että ei vain kukaan näkisi minua, varjotonta miestä. Hämärän tullen vasta uskalsin kyliä lähetä. Olin menossa muutamalle kaivannolle, joka oli vuoristossa siellä päin ja jossa kalliita metalleja maasta etsittiin; toivoin näet, että noissa maanalaisissa työpaikoissa työtä saisin, puhumattakaan siitä että olin siksi köyhä että minun täytyi raskasta työtä tehdä elatukseksi, olin niin alakuloisena, että työ oli tarpeellinen karkoittamaan synkkiä ajatuksiani.

Nopeasti lyheni taival parina sateisena päivänä, vaan saappaani pohjat kuluivat kovasti; niitä oli näet tehty Schlemihlin Pietaria, *kreiviä* varten eikä halpasta, köyhää työmiestä varten, joka jalkapatikassa kulki työnansiota hakemassa. Oli pakko ostaa tahi teettää uudet jalkineet. Huomisaamuna saavuin erääseen pieneen kaupunkiin, jossa oli markkinat parasta-aikaa. Muutamassa puodissa rupesin kauppaa hieromaan, siellä oli näet jalkineita monenlaisia kaupan. Olisin mielelläni ostanut ihka uudet saappaat, vaan vaikka ne hyvät olivat, oli ne korkealla hinnalla pilattu. Minulla ei ollut muu neuvona kuin ostaa vanhat, jo käytetyt, kuitenkin vielä eheät ja lujat saappaat. Muuan vaaleatukkainen poika pahus ne saappaat antoi minulle hymyssä suin, maksettuani hinnan, ja toivotti onnea matkalle. Heti panin saappaat jalkoihini ja aloin mennä kaupungin pohjoisportille päin, jatkaakseni matkaani.

Oli mielessäni se kaivantotyöpaikka, jonne olin menossa, ja toivoin tuohon työhön pääseväni kukaties jo huomenna. Niitä asioita miettiessäni olin kukaties kaksisataa askelta astunut, niin huomasin, että olin eksynyt pois tieltä. Katsoessani näet ympärilleni, huomasin että olin joutunut metsään, missä kasvoi mahdottoman isoja petäjiä ja jossa ei ollut suinkaan kirvesmiestä koskaan käynyt. Vielä moniaita askeleita astuin eteenpäin, niin huomasin joutuneeni synkkään korpeen, erämaahan, jossa ei näkynyt kuin jotenkin paljaita, paikoin sammaltuneita kallioita ja yltymperiinsä jäätä ja lunta, mihin silmä vain katsoi. Oli kovanlainen pakkanen mielestäni eikä aikaakaan, niin en enää metsää nähnytkaan selkäni takaa. Astuin siitä muutamia askeleita vielä, niin pakkanen oli käynyt yhä ankarammaksi; paitsi lunta ja jäätä en erottanut muuta kuin sumua ja punasta aurinkoa taivaanrannalla. Oli sietämättömän kylmä enkä muuta neuvoa tiennyt kuin kiirehtiä eteenpäin, jolloin kuulin ikäänkuin kaukaisten koskien kohinaa ja nyt huomasin olevani ison meren rannalla, jossa jäitä ajelehti. Epäluku hylkeitä heittäysi jäätelein reunalta vähä väliä mereen. Kulin rantaa pitkin, niin näin taas kallioita, maata, koivuja, mäntymetsiä. Moniaita minuutteja kulettuani, ilma muuttui hyvin lämpimäksi ja seisoin jo keskellä hyvästi viljeltyjä riisipeltoja ja silkkiäispuita. Istahdin noitten puitten suojaan ja katselin kelloani; oli vain neljännestunti siitä kuin olin niiltä markkinoilta lähtenyt... Luulin näkeväni unta ja purasin kieltäni jotta heräisin muka. Jo heräsinkin... Ummistin silmäni ajatellakseni, miettiäkseni...

Korviini soi nenä-ääniä, arvattavasti Kiinan kieltä puhuttiin, sillä kun katsahdin ylös, näin kahta kiinalaispukuun puettua miestä ja heillä oli senlaiset kasvot ja "vinosilmät" kuin kiinalaisilla ikään. He tervehtivät ja kumartuivat niinkuin siinä heidän maassa on tapana. Nousin ja astelin kaksi askelta taapäin. Vaan nythän en enää noita kiinalaisia nähnytkaan ja maakunta oli ykskaks ihan toisennäköiseksi muuttunut: riisipeltoja en enää nähnyt yhtään, ainoastaan puita, metsää. Katselin niitä kasveja ja niitä puita, joitten keskellä olin, ja huomasin, että ne olivat niitä samanlaisia, joita kasvaa kaakkoisessa Aasiassa. Yritin

muuatta puuta lähemmäs astua, astelinkin yhden askeleen ... paikalla oli kaikki muuttunut. Rupesin nyt astelemaan aivan samalla lailla kuin rekryytit, joille opetetaan sotatemppeja, ja astelin hiljaa ja vakavasti. Ihmeellisesti muuttui kaikki ympärilläni joka askeleelta, yhä vain toisia maisemia, toisia niittyjä, toisia vuoria, toisia metsiä, toisia aroja, toisia hietikkoja. Ihme ja kumma! Nyt minulle selvisi, että olin seitsemän peninkulman saappaissa.

X.

Äänetönnä ja hartaana laskeusin polvilleni ja itkemään rupesin kiitollisuudesta ... sillä minulle selveni arvaamatta tulevaisuuteni. Jo aikuisin ihmisten seurasta erilleen jouduttuani, annettiin minulle korvaukseksi luonto, johon aina olin ollut mieltynyt, minulle maapallo annettiin puutarhakseni, sen tutkiminen toimekseni...

Kiirehdin heti pikaisella yleiskatsauksella ottamaan haltuuni sitä laajaa tutkimuskenttääni... Seisoin Tibetan ylängöillä ja aurinko, joka muutamia tuntia sitten oli noussut, täällä jo oli laskemassa; astelin Aasian poikki, idästä länteen, auringon kulkua seuraten, sen kanssa kilvan, ja menin Afrikaan. Uteliaana katsoin ympärilleni, kulkien ristin rastin. Egyptin kautta kulkiessani ja niitä suunnattomia pyramiideja ja templejä katsellessani, huomasin erämaassa, lähellä sataporttista Theben kaupunkia, niitä luolia, joissa muinoin kristinuskoiset erakot asuskelivat. Minulle selvisi heti, että tähän rupean asumaan, tässä on kotini... Valikoin joukosta vastaiseksi asunnokseni kaukaisimman luolan, joka sen ohessa oli varsin iso ja mukava, senkin puolesta sopiva, että shakaalit eivät päässeet siihen, ja tuon jälkeen tartuin taas matkasauvaani.

Gibraltarin salmelta menin Afrikasta Eurooppaan, ja katseltuani viimeksimainitun maanosan etelän- ja pohjoispuoleisia maakuntia, kulin Pohjois-Jäämeren rantoja myöten Amerikkaan ja Grönlantiin, juosta viiletin Pohjois- ja Etelä-Amerikan läpi, vaan koska oli Kap-Hornissa pureva pakkanen, palasin heti samaa tietä pohjoiseen käsin.

Oleilin Amerikassa kunnes itäisessä Aasiassa ehtisi päivä nousta ja jatkoin matkaani levättyäni vähän aikaa. Amerikan kautta kulkiessani astelin sillä vuoriharjalla, jossa on maapallomme korkeimmat huiput. Hitain askelin ja varovasti astelin toiselta huipulta toiselle, välistä suitsuvain tulivuorten, välistä lumipeittoisten kukkulain yli, missä ilma oli niin ohut että oli vaikea hengittää, saavuin Eliaksen-vuorelle ja hypähdin Beringin salmen poikki Aasiaan... Kulin pitkin itäisen Aasian rantoja, kaikkia sen lahtia ja niemiä kiertäen; tutkin näet tarkkaan mille saarelle minun oli mahdollinen päästä mille mahdoton. Malakan niemen nokasta hypähdin saappaineni Sumatran saarelle, sieltä Javaan, Javasta Baliin, Balista Lambokiin; koetin, jopa hengen kaupalla toisinaan, vaikka aina turhaan, niitten pienten saarien ja kallioin yli, joita tässä meressä on epäluku, päästä Borneon saarelle ja muille Itä-Intian saariston maille. Istahdin lopulta monen turhan yrityksen perästä Lambokin ulommaisen niemen nokalle ja rupesin, kasvot vuoroin etelään vuoroin itään käsin, katkerasti itkemään, pahoilla mielin siitä että en kyennyt kaatamaan vankilani seinää ja että niin arvaamattani oli tie pystyyn noussut. En päässyt tutkimaan Austraaliaa, joka kuitenkin on aivan välttämätön asia, jos maapalloa oppia tuntemaan tahtoo eläimiseen kasvineen kaikkineen, enkä myöskään Etelä-merta katsomaan eriskummallisine koralliriuttoineen; ja sillä lailla tietovarastoni jäi kuin jäikin kovin vaillinaiseksi. Ah, Chamisso rakas, kuinka turhalta näyttää ihmisten vaivannäöt.

Useinkin, maapallon eteläpuoliskossa talven ollessa kovimmillaan, lähdin Kap Hornista kulkemaan Van Tiemeniin ja Austraaliaan käsin, jota taivalta ei ollut kuin kaksisataa askelta kukaties, vieläpä paluusta

välinpitämättä ja jospa kohta olisin tuohon kehnoon maanosaan kuollutkin, ja koitin väkisinkin päästä sinne läntistä tietä eteläisen-jäämeren yli, mikä oli kuin olikin varsin hurja yritys, ankaroihin pakkasiin ja meressä ajelehtiviin jääkeleihin nähden. Vaan turha, vielä tänään en ole Austraaliassa käynyt...

Palata täytyi minun aina vain Lambokiin istumaan tuon saaren ulommaiselle niemennokalle ja itkusilmin katsomaan etelään ja itään käsin, pääsemättä tuota etemmä, aivan kuin jos olisin ollut linnassa enkä olisi karkuun päässyt mitenkään, seinä kun vaan aina oli vastassa.

Kavahdin seisoalleni ja sieltä lähdin vihoviimmeinkin pahoilla mielin; palasin Aasian sydänmaihiin, mennä viilletin tuon maanosan läpi, länteen käsin, kilpaa näet aamukoiton kanssa, ja saavuin vielä samana yönä Thebaisiin siihen luolaan, jonka olin asunnokseni omistanut ja missä eilis-päivänä olin häthätää käynyt.

Kun olin hiukan levännyt ja kun tiesin Euroopassa päivän olevan, rupesin ensi huolekseni hankkimaan itselleni välttämättömimmät tarpeeni... Tarvitsin ensinnäkin jotain hillikettä; olin näet kokenut kuinka epämukava oli ja peräti hankala, jos tahtoi likeltä katsoa esineitä, joka kerta saappaitten jalasta riisuminen. Tohvelit kun pistin jalkaani päällimmäisiksi, se tehosi; astelin silloin yhtä lyhyeillä askeleilla kuin muut kuolevaiset; hankinpa lopulta toisenkin tohveliparin, varalta näet sen, sillä joskus, kasveja tutkimassa kun olin, minulle tuli hoppu jalopeuroja, karhuja tahi muita petoja, vieläpä ihmisiäkin pakoön, jotta täytyi viskata tohvelit pois, kerkiämättä kopata niitä käsiini mennessäni. Hyvä oli minulla taskukello, jotta parempaa en kaivannut suinkaan; ei puuttunut enää kuin sekstantti ja moniaita fysikallisia koneita sekä kirjoja.

Kaikkia noita esineitä hankkiakseni käväsin, jospa kohta vähän pelonalaisena, Pariisissa ja Lontoossa muutamia kertoja aikana semmoisena, jolloin olivat nämät kaupungit sumussa, joten siis ei kukaan saattanut huomata, että olin varjoton mies. Kun olivat jäännöksetkin siitä hiiden-kullasta menneet menoaan, ei minulla ollut muu neuvona, kuin tarjoominen Afrikan norsunluuta rahan sijasta, vaan täytyi minun ymmärrettävistä syistä joukosta valikoida kaikkein pienimmät norsunluut, jotta jaksaisin ne kantaa. Eikä aikaakaan, niin olin varustettu kaikella minkä suinkin tarvitsin, joten saatoin rennosti ryhtyä oppineen miehen ammattiin, silti olematta valtion tahi jonkun yliopiston palveluksessa.

Kuleskelin maat ja mantereet ristin rastin, pitkin ja poikki, milloin olin mittaamassa vuoren kukkuloita korkeatko olivat, milloin selkoa ottamassa lähteitten tahi ilman lämpö määrästä, milloin eläinten tapoja ja laatua tahi kasvikuntaa tutkimassa. Mennä viilletin päiväntasaajasta maannavoille, toisesta valtakunnasta toiseen, havaintoja tehden ja niitä toisiinsa vertaillen. Afrikan kameelikurjen tahi pohjanperien merilintujen munat sekä hedelmät, olletikkin palmujen ja banaanein hedelmät, olivat minulla ruokana. En osaa sanoa että olisin ollut onnellinen, vaan jostain onnen sijaisesta tupakin nauttiminen muka kävi; ja vaikka tosin rakkaus ei tullut osakseni, ihmisten parissa koska en ollut, oli minulla toverina kuitenkin uskollinen villakoira, joka näet oli luolani vahtina kotoa ollessani ja ilosesti juoksi luokseni kotiintullessani; siis kuitenkin saatoin niinkuin muutkin ihmiset tavallaan kokea, että en ollut varsin yksinäni maailmassa, oli toveri jokukaan, joka minua kaipasi. Eipä silti, jouduin vielä kerran minäkin ihmisten joukkoon.

XI.

Jäämeren rannikolla kulkiessani kerran, muutamanlaista levää ja jäkälää kokoelemassa näet, joita kasveja vain siellä päin löytyy, hillikkeet ymmärrettävästi saappaissani, tuli minua vastaan arvaamatta muutaman kiven takaa iso jääkarhu. Hämmästyksissäni en muuta neuvoa tiennyt kuin heitin hädässäni pois tohvelit, ne kiivaskulkuisten saappaani hillikkeet, ja yritin pakoon muutamalle saarelle, eikä sinne ollut mahdoton pääsö, koskapa oli rannan ja sen välissä muuan kari, jolle toisella jalallani saatoin astua. Vaan kävikin niin nolosti, että toisen jalan seisoessa karilla toinen, johon kiireessä oli tarttunut tohveli pahas, ei ylettynytkään saarelle asti, joten suistuini suin päin mereen.

Siitä kylmästä kylvystä päästyäni häin tuskin hengissä maihin, aloin juosta minkä kerkesin Libyan erämaahan, päiväpaisteeseen näet kuivumaan. Vaan kohtapa siitä räikeästä päivän paisteesta tuli liiankin lämmin, jonka vuoksi mennä viilletin Pohjan perille takaisin! Hyvin kiivaasti koitin juosta hölkätä lännestä itään ja idästä länteen. Milloin oli päivä, milloin yö, milloin kesä, milloin talvi.

Kuinka kauan sillä lailla kiersin maita mantetereita en tiedä. Olin palavassa kuumeessa ja olin joutua tainnoksiin pelosta ja pahasta mielestä. Lopulta pahaksi onneksi, varomattomasti juostessani, astuin jonkun jalalle. Kävi kipeästi arvatenkin, sillä minua tuupattiin kylkeeni ja kaaduini pitkälleni...

Toinnuttuani taidottomasta tilastani, huomasin, että minut oli pantu mukavalle vuoteelle, joka oli isossa salissa ja jonka vieressä oli muitakin vuoteita, mikähän lasaretti lieneekään ollut. Joku istui sängyn pääpuolella ja toiset ihmiset kulkivat vuoteelta toiselle salin läpi. Minua sanottiin "numero kahdeksitoista," ja seinällä oli luettavana, ihmeekseni, muutamaila marmorisella taululla kultakirjaimilla kirjoitettuna nimeni: *Pietari Schlemihl*; en erehtynyt, aivan selvästi oli siinä minun nimeni. Oli sillä taululla pari riviä muitakin sanoja, mitä lienee ollutkaan, siitä en selvää saanut, sillä silmäni olivat heikot...

Kuulin jotain puhuttavan, en tiedä mitä, vaan sen kumminkin selvästi erottaa saatoin, että Pietari Schlemihl oli noitten sanojen joukossa. Vuoteeni ääreen tuli muuan ystävällinen mies ja muuan kaunis rouva, jolla oli musta hame yllään. Jotain tuttua heissä oli mielestäni, vaan en jaksanut muistaa missä olin heitä nähnyt ja keitä he olivat.

Taudistani toinuin vähitellen ja aloin voimistua entiselleni. Minua yhä sanottiin "numero kahdeksitoista;" ja numero kaksitoista oli heidän luullakseen joku juutalainen, pitkäpartainen kun olin näet. Vaan hoidettiin minua silti varsin hyvin niinkuin muitakin sairaita, Sitä eivät huomanneet, että olin varjoton mies. Saappaani olivat panneet tallelle johonkin, ja muunkin tavarani kaikki, mikä minulla oli matkassani; takaisin ne kaluni luvattiin antaa kaikella kunnialla, jahka taudista paranen, Sitä lasarettia, jossa minua hoidettiin, sanottiin *Schlemihliumiksi*; ja ne seinässä luettavat lauseet, joissa oli joukossa minunkin nimeni, oli kehotus joka päivä rukoilemaan sen miehen puolesta, jonka nimessä tämä lasaretti oli rakennettu ja voimassa pidettiin, Se ystävällinen mies, jonka olin nähnyt vuoteeni ääressä, oli entinen

uskollinen palvelijani Bendel ja se mustapukuinen, kaunis rouva entinen morsiameni Miina.

Schlemihliumin lasaretissa ei kukaan minua tuntenut, Sain lopulta kuulla, että tämä lasaretti oli Bendelin toimesta rakennettu hänen kotikaupunkiinsa niillä varoilla, joita oli hän aikanaan minulta saanut, ollessaan palvelijanani; hän oli sille nimen antanut ja hän oli vielä sen esimiehenäkin. Miina oli leski nykyään; Raskal oli näet jonkun rikosjutun kestäessä kuollut eikä häneltä jäänyt perintöä paljo laisinkaan. Miinan vanhemmat olivat hekin kuolleet; hurskas leski hän oli ja teki kaikenlaisia laupeudentöitä.

Miina ja Bendel puhuivat keskenään numero kahdestatoista. "Minkätähden oleillettekaan tässä kaupungissa, jossa ilma on siksikin kylmä ja epäterveellinen, jalo rouva?" Bendel kysyi "Niinkö on kova teillä kohtalo, että suorastaan kuolemaa haette?" — "Ei vainkaan, herra Bendel, niistä nuoruuteni unelmista herättyäni, on minun hyvä olla, en kuolemaa hae enkä pelkääkään. En ole pahoilla mielin menneitä aikoja ajatellessani enkä vastaisiakaan. Kaiketi tekin tunnette hiljaista onnea, te kun saatte nykyäänkin jollain tavalla isäntä vainajatanne ja ystäväänne palvella?" — "Kyllä, Jumalan kiitos, jalo rouva. Ihmeelliset elämämme vaiheet olleet ovat, olemme maistaneet paljon makeata ja paljon karvastakin elämän täydestä pikarista. Nyt se on tyhjä; jotkut arvelevat kukaties, että kaikki on ollut vain kokeilua ja että kokemuksista viisastuneina nyt vasta elämää alottamaan kykenemmekin. Toisten mielestä on alku todellakin jo ollut; ensimmäistä ilveilynäytöstä emme toivo enää palaavaksi, vaikka silti olemme muka hyvillään että olemme sitä nähneet kumminkin. Muuten tuntuu minusta siltä kuin tätä nykyä sillä vanhalla ystävällämme olisi parempi olla kuin siihen aikaan." — "Niin minunkin luullakseni", se kaunis leskirouva vastasi ja samassa menivät vuoteeni sivu.

Tuo keskustelu jätti syvät jäljet mieleeni; vaan olin kahdella päällä ilmoittaisinko kuka olin vai poistuisinko tuntemattomana ja outona. — Lopulta tein päätökseni, pyysin paperia ja kynää sekä kirjoitin nämät sanat "Teidänkin, vanhat ystäväni, on tänään parempi olla kuin siihen aikaan, ja jos kärsinkin, niin on se sovintona siitä mitä olen rikkonut."

Koska mielessäni olin jo tervehtynyt, pyysin vaatteeni ja tavarani. Tuotiinkin minulle kohta sen kaapin avain, joka oli vuoteeni vieressä, ja siellä oli aivan oikein tallessa kaikki kaluni. Puin vaatteeni päälle, heitin olalleni sen laukun, jossa suureksi ilokseni huomasin vielä olevan ne Jäämeren rannoilta löytämäni kasvit kaikki, pistin saappaat jalkaani ja panin tuon kirjoittamani paperin vuoteelleni — eikä aikaakaan, niin olin jo matkalla Egyptiin Thebaisin luolalle.

Pitkin Syyrian rannikkoa kulkiessani ja samaa tietä palatessani kuin jolla olin kulkenut viime kerran kotoa lähtiessäni, tuli "Figaro" minua vastaan. Tuo koira raukkani oli luultavastikkin ikävöinyt minua, kauan oltuani poissa matkoillani, ja lopulta juossut jälkeeni minua hakemaan. Seisahduin nähdessäni sitä uskollista toveriani ja kutsuin sitä luokseni, Se ilostui kovasti löytäessään isäntänsä ja ties kuinka monella tavalla se ilmaisi suurta riemuaan. Koppasin sen kainalooni, sillä se ei olisi jaksanut juosta rinnallani, ja kohtiaikoihin olimme kotona jälleen.

Asunnossani kaikki oli entisellään ja vähitellen, mikäli terveyteni palasi ja voimani uudistui, ryhdyin vanhoihin tapoihini ja toimiini. Kuitenkaan en Pohjan perillä muutamaan vuoteen käydä rohjennut sietämättömäin pakkasten vuoksi.

Samat toimet ja tavat on minulla vielä tänäänkin, Chamisso rakas. Saappaani eivät ole kuluneet ensinkään, vaikka minua siinä suhteessa vähän pelotti Tieckiuksen kuulusa kirja "Pollicilluksen sankaritöistä." Saappaassani oli todellakin voima entisellään; minusta itsestäni on voima katoomaisillaan. Kumminkin on minua lohduttamassa se seikka, että olen käyttänyt voimaani ja lahjojani hyvään tarkoitukseen eikä aivan

turha liene ollutkaan vaivannäköni. Olen oppinut perinpohjaisemmin kuin kukaan muu ihminen tuntemaan maapalloa, sen muotoa, sen vuoria, sen lämpöä, sen muutteluvia ilmoja, sen maneettillisia ilmiöitä, sen eläinkuntaa ja varsinkin sen kasvikuntaa. Olen havaintojani kertonut ja selvittänyt varsin tarkkaan moniaissa kirjoissani sekä mielipiteitäni ja johtopäätöksiäni julki lausunut. — Sisä-Afrikan ja pohjois-napaseutujen sekä sisä-Aasian ja sen itäisten merenrantojen maantiedettä olen jotenkin tarkkaan selvittänyt ja suuresti rikastuttanut. Kasvitieteellisiä, latinan kielisiä teoksia olen julaissut useampia enkä ole ainoastaan voinut luetella useampia kasvilajeja kuin kukaan muu tiedemies, olen sen ohessa selvittämään kyennyt missä niitä kasvaa ja järjestämään niitä luonnollisiin ryhmiin. Parasta-aikaa kirjoitan eläinkunnasta muuatta kirjaa ja ututterasti puuhaankin, sillä haluan saada jotain kunnollista toimeen. Toivoakseni se joutuu kohtsiltään Berliinin yliopiston tarkastettavaksi.

Ja lopulta olen sinua, Chamisso rakas, pyytänyt pitämään huolta siitä että elämäkertani ei joudu uneuksiin ja että, kun minä en ole elävitten joukossa enää, siitä elämäkerrastani olisi ihmiskunnalle niin paljo hyötyä kuin suinkin. Ystäväni hyvä, jos ihmisten parissa viihtyä haluat, arvosta enemmän varjoasi kuin rahojasi. Kunhan vain tahdot kuunnella omantuntosi ääntä ja sen neuvoja varteen ottaa, et kenenkään muun neuvoja kaipaakaan.

Sen pituinen se.

End of the Project Gutenberg EBook of Pietari Schlemihl'in eriskummalliset elämänvaiheet, by Adalbert von Chamisso

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK PIETARI SCHLEMIHL'IN ***

***** This file should be named 36834-8.txt or 36834-8.zip ***** This and all associated files of various formats will be found in: <http://www.gutenberg.org/3/6/8/3/36834/>

Produced by Tapio Riikonen

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from public domain print editions means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING with public domain eBooks. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

***** START: FULL LICENSE *****

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License (available with this file or online at <http://gutenberg.org/license>).

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is in the public domain in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from the public domain (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph

to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH F3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second

opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS' WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need, are critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation web page at <http://www.pgla.org>.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Its 501(c)(3) letter is posted at <http://pglaf.org/fundraising>. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887, email business@pglaf.org. Email

contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at <http://pglaf.org>

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit <http://pglaf.org>

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: <http://pglaf.org/donate>

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart is the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For thirty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

<http://www.gutenberg.org>

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.